

Navigator
ROWEROWY
trasy i szlaki rowerowe
w powiecie łęczynskim

WIELOBARWNY
wypoczynek

Wydawca

VEGA Studio Adv., Tomasz Müller
82-500 Kwidzyn, ul. Grudziądzka 22/3A
www.grupavega.pl, e-mail: biuro@grupavega.pl

Redakcja

Małgorzata Kolary-Woźniak, Beata Cieślińska, Natalia Golonka, Łukasz Pawlak

Tekst

Łukasz Pawlak

Zdjęcia

Beata Cieślińska, Stanisław Turski, Eugeniusz Misiewicz, Małgorzata Kolary-Woźniak, Paweł Enskajt, Marcin Nawrocki (www.fotolens.pl)
Łukasz Pawlak, Rafał Kloc, Agnieszka Łazuga, Monika Kochalska, Tomasz Cybulski

Opracowanie graficzne i przygotowanie do druku

Remigiusz Dalecki

Marketing

Katarzyna Schwertfeger

Koordinator wydania

Joanna Müller, Łukasz Pawlak

Wydano na zlecenie

Starostwa Powiatowego w Łęcznej
21-010 Łęczna, ul. Al. Jana Pawła II 95a
tel. (81) 752 64 00, fax (81) 752 64 64
e-mail: poczta@powiatleczynski.pl, www.powiatleczynski.pl

Publikacja wydana w ramach projektu

„Wielobarwny Wypoczynek. Budowa ścieżki rowerowej
na terenie Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego”

Partnerzy projektu

Powiat Łęczyński - Lider
Gmina Ludwin oraz Gmina Puchaczów

VEGA Studio Adv.

Wszelkie prawa zastrzeżone / All rights reserved
Printed in Poland – Łęczna 2011
Przedruk i powielanie w jakiegokolwiek formie jest zabronione.

Nakład 1000 szt.

Egzemplarz bezpłatny

ISBN 978-83-63075-12-5

Bibliografia

1. **Zespół Dworsko-Parkowy Łęczna Podzamcze**, pod red. K. Wójcicka, J. Kowalczyk, A. Okulisz, D. Szafranek, Łęczna 2004
2. Włodzimierz Wójcikowski, **Polesia Czar-Knieje i mszary, miasta i wioski**, Wyd. Tylda, Wyd. Akademickie, Lublin 2006
3. Emila Horocha, **Łęczna. Studia z dziejów miasta**, Wyd. Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łęczyńskiej, Łęczna 1989
4. **Powiat Łęczyński**, pod red. A. Chrzanowska, M. Kolary-Woźniak, E. Misiewicz, Wyd. Starostwo Powiatowe w Łęcznej, Łęczna 2006
5. **Powiat Łęczyński. Monografia krajoznawcza**, A. Chrzanowska, M. Kolary-Woźniak, E. Misiewicz, wyd. Starostwo Powiatowe w Łęcznej, Łęczna 2006
6. **Studia Łęczyńskie. Tom I**, pod red. Prof. dr hab. Albin Koprucki, dr hab. prof. UMCS Janusz Łosowski, dr hab. prof. UMCS Anna Sochacka, prof. dr hab. Ryszard Szczygieł, dr hab. prof. UMCS Janusz Wrona, prof. dr hab. Zbigniew Zaporowski, Wyd. Starostwo Powiatowe w Łęcznej, Łęczna 2009
7. **Powiat Łęczyński. Magia Miejsc**, pod red. B. Cieślińska, M. Kolary-Woźniak, E. Misiewicz, Wyd. Starostwo Powiatowe w Łęcznej, Łęczna 2010
8. **Mercuriusz Łęczyński**, pod red. A. Chrzanowska, R. Job, wyd. Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łęczyńskiej, Łęczna 2008

Planujesz rowerową wyprawę po terenie powiatu łęczyńskiego?

Dlaczego powiat łęczyński?

W czasie wakacyjnych podróży i weekendowych wyjazdów każdy z nas szuka miejsc wyjątkowych - ciekawych, pełnych uroku, pozwalających wypocząć. W powiecie łęczyńskim jest ich naprawdę wiele - warto zwiedzić malownicze Zawiepryce, odpocząć w zaciszu dratowskiej cerkwi, wsłuchać się w szum jezior, poznać sielskie życie tutejszych wsi, poczuć wolność, spokój i ciszę.

Dlaczego nawigator rowerowy?

Wolny czas jest zbyt cenny, żeby podróżowanie pozostawiać przypadkowi. A nawigator rowerowy to więcej niż przewodnik i więcej niż atlas. Opis atrakcji, blisko 100 km tras i szlaków rowerowych, mapy rowerowe, informacje praktyczne i wiele zdjęć, które pozwolą błyskawicznie poczuć atmosferę celu podróży - to wszystko w jednym tomie i świetnie dobranych proporcjach. Nawigator rowerowy przyda się wszystkim tym, dla których intensywne zwiedzanie stało się stylem życia, pomoże także tym, którzy zwiedzając teren powiatu łęczyńskiego chcieliby po prostu zobaczyć po drodze coś ciekawego.

WIELOBARWNY
wypoczynek

doskonały pomysł na spędzenie czasu wolnego...

Długość 42 km
Trudność trudny
Czas 6 godz.

Długość 32 km
Trudność średni
Czas 6 godz.

Długość 18 km
Trudność średni
Czas 4,5 godz.

Długość 31 km
Trudność średni
Czas 6 godz.

Długość 20 km
Trudność średni
Czas 4 godz.

Długość 37 km
Trudność średni
Czas 7 godz.

Informacje ogólne str.6

położenie i ukształtowanie terenu; klimat; wody; świat zwierząt; szata roślinna; historia regionu; kultura ludowa/architektura

Trasa 1 (brązowa) str.14

Puchaczów - Dratów - Dąbrowa - Uciekajka
- Rogóźno - Jez. Krzcień - Radzic Stary - Wólka Nowa - Zawiepryce

Trasa 2 (czerwona) str.22

Łęczna - Nowogród - Kijany - Stawek - Ludwików
- Kol. Łuszczów - Piotrówek - Ciechanki Krzesimowskie - Łęczna

Trasa 3 (żółta) str.32

Łęczna - Ciechanki Krzesimowskie/Łęczyńskie
- Łañuchów - Wólka Łañuchowska - Ciechanki - Łęczna

Trasa 4 (zielona) str.38

Cyców - Bekiesza - Małków - Przymiarki - Świerzczów
- Kol. Świerzczów - Ostrówek Podyski - Garbatówka - Kopina - Cyców

Trasa 5 (niebieska) str.44

Cyców - Nadrybie Dwór - Wólka Nadrybska (pętla)
- Nadrybie Wieś - Kaniwoła - Rozpłucie Pierwsze - Piaseczno

Trasa 6 (szara) str.48

Milejów - Klarów - Jaszczów - Łysołaje
- Wólka Bielecka - Kolonia Ostrówek
- Ciechanki - Łęczna

Informacje praktyczne str.54

noclegi

baza
gastronom.

muzeum

aktywny
wypoczynek

hot-spot

obiekt
sakralny

Powiat łęczyński

Informacje ogólne

Teren powiatu łęczyńskiego w przeważającej części leży na obszarze Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, zwanego również Równiną Łęczyńsko-Włodawską. To swoisty krajobraz jezior, torfowisk, łąk, pól uprawnych i plantacji chmielu. Zaciszny, sielankowy charakter jest swoistym atrybutem omawianego obszaru, dzięki któremu okolice Łęcznej są doskonałym miejscem na wypoczynek. Gościnne brzegi rzeki Wieprz oraz jezior Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego zachęcają do różnorodnych form relaksu na łonie przyrody, a piękne zakątki sprawiają, że trudno oprzeć się magii oglądanych miejsc.

• Położenie i ukształtowanie terenu

Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie jest największym obszarem (ok. 1300 km².) podregionem Polesia Lubelskiego, położonym we wschodniej Polsce, w granicach administracyjnych województwa lubelskiego. Stanowi ono największy obszar łąkowy w Polsce. Region położony jest w strefie brzeżnej, zbudowanej ze sfałdowanych i zmetamorfizowanych skał prekambryjskich Platformy Wschodnioeuropejskiej. Oś strukturalną stanowi niecka lubelsko-lwowska. Spośród skał paleozoicznych należy zwrócić uwagę na - mające znaczenie przemysłowe - karbońskie pokłady węgla kamiennego. Od 1982 roku w kopalni „Bogdanka” odbywa się jego eksploatacja. Znaczącą rolę krajobrazotwórczą odgrywają osady mezozoiczne, w których skład wchodzi margle, wapienie i kreda piaszczysta. Nierówności górnekredowego podłoża wypełniają oligocenijskie piaski i glaukonitowe, czwartorzędowe gliny, piaski, muły, iły, kreda jeziorna oraz torfy.

Krajobraz Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego tworzą rozległe, kotlinowate obniżenia, często wypełnione torfem i rozdzielone niskimi garbami mineralnymi. Decydujący wpływ na rzeźbę terenu miały okresy zlodowaceń, jak również procesy rzeźbotwórcze zachodzące w czwartorzędzie.

Istotnym elementem kształtującym florę i faunę obszaru jest klimat o charakterze przejściowym.

Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie znajduje się w lubelskim regionie klimatycznym, wyróżniającym się długim latem i długą, chłodną zimą.

Klimat

Zarówno duża amplituda temperatury, jak i długość trwania pór roku (lata i zimy) cechuje klimat kontynentalny. Najpogodniejszą porą roku, sprzyjającą rekreacji i aktywnej turystyce, jest lato, natomiast wiosna odznacza się mniejszym zachmurzeniem niż jesień. Przeważają tu wiatry słabe.

Średnie roczne temperatury powietrza wynoszą około 7,4°C i są typowe dla stosunków termicznych w Polsce. Najwyższe temperatury występują w lipcu, a najniższe w styczniu.

Średnia temperatura stycznia to - 3,9 °C, a lipca: + 18,5 °C. Stosunkowo wysoka średnia temperatura lata i bardzo niska temperatura zimy sprawia, że roczna amplituda należy do najwyższych w Polsce.

Zima jest stosunkowo chłodna, rozpoczyna się w trzeciej dekadzie listopada i trwa ok. 100 dni. Przedwiośnie przychodzi dopiero po 10 marca. Pokrywa śnieżna zalega od 69 do 90 dni w roku, utrzymuje się

od końca listopada do pierwszej dekady marca. Długi okres letni rozpoczyna się w pierwszej dekadzie czerwca i trwa ponad 100 dni. Jesień i wiosna są znacznie krótsze. Oprócz długiego lata, charakterystyczna dla Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego jest ciepła i pogodna jesień. Pomimo, że w skali kraju jest to region wyróżniający się względnie małą ilością opadów, prawie wszędzie odczuwalna jest obfitość wody.

Szczególnie odczuwalne jest to podczas wiosennych roztopów, kiedy olbrzymie powierzchnie pokrywają się wodą i stają się niedostępne. Procesom powstawania rozlewisk i bagien sprzyja względnie płaska powierzchnia terenu, utrudniająca spływ powierzchniowy. Roczna suma opadów rzadko przekracza 550 mm. Na miesiące letnie, od czerwca do sierpnia, przypada ok. 40% całorocznych opadów. Jesienna pora z kolei (wrzesień - listopad) osiąga 120-135 mm. Dominują wiatry zachodnie i południowo-zachodnie (ok.30%), najrzadziej zaś wieją wiatry z północy i północnego wschodu (ok.12,5%).

fot. Rafał Kłoc Poleskie krajobrazy

Wody

Wiodącymi czynnikami kształtującymi krajobraz Pojezierza są wody. Cechą charakterystyczną tego terenu (jak sama nazwa wskazuje) są jeziora.

Jest to jedyne w Polsce zgrupowanie jezior znajdujących się poza zasięgiem ostatniego zlodowacenia. Na obszarze znajduje się ok. 68 zbiorników wodnych, charakteryzujących się różnicowaniem pod względem genezy, wielkości oraz charakteru troficznego. Największe z nich to: Uściwierz (2,8 km², głęb. 6,6 m), Wytyckie (2, 7 km², głęb. 4,2 m), Dratów (1,1 km², głęb. 3,3 m).

Do najgłębszych należą: Piaseczno - głęb. 38,8 m, Krasne - głęb. 33 m, Rogóźno - głęb. 25 m. Jednakże większość jezior to zbiorniki płytkie i w szybkim tempie zarastające. Pojezierze to także obszar o dużej gęstości sieci rzecznej. Główne rzeki odwadniające teren to Bug wraz ze swymi dopływami: Tarasienką i Włodawką oraz Wieprz z Tyśmienicą, Świnką i Piwonią. Obszar Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego znajduje się w strefie oddziaływania systemu melioracji Kanału Wieprz-Krzna, chluby „epoki gierkowskiej”.

Dzięki mozaice krajobrazów łąkowo-torfowiskowych, wodnych, polnych i leśnych Pojezierze jest miejscem występowania wielu interesujących gatunków zwierząt. Najlepiej rozpoznawalna jest fauna kręgowców. Występuje tu ponad 40 gatunków ryb m.in.: karp, lin, karaś, płoć, wzdręga, szczupak oraz chroniona strzebla przekopowa. Bogactwo i zróżnicowanie składu gatunkowego ryb związane jest z licznym występowaniem jezior, torfowisk, rzek i kanałów. Spośród 12 gatunków płazów wymienić należy: ropuchę paskówkę i grzebiuszkę ziemną, traszki: zwyczajną i grzebie-niastą oraz kumaka nizinnego. Na szczególną uwagę zasługuje jeden z sześciu gatunków gadów - żółw błotny - którego legowisko jest jednym z najważniejszych w Europie. Bardzo bogaty i zróżnicowany jest skład gatunkowy ptaków. Wyjątkowo interesujące są te, które występują na siedliskach wodno-błotnych. Są one pięknym dopełnieniem jezior i stawów. Dużo stanowisk lęgowych znajduje się w kompleksie „Bagno Bubnów”, a do najcenniejszych należą legowiska orła przedniego, bielika, orlika krzykliwego oraz żurawia, błotniaka zbożowego i popielatego, brodzieca krwawodziobego i samotnego, kulika wielkiego, gęsi gęgawej, puchacza, sowy błotnej, bociana czarnego i wodniczki (lęgowe). Można tu także oglądać wiele gatunków kaczek, łyskę, perkoza dwuczubego i rdzawoszyjnego, łabędzia niemego, bąka, mewy, rybitwy, czaple i wiele, wiele innych. Jednym słowem jest to raj dla miłośników ciekawych gatunków ptaków. Mówiąc o bytujących na tym terenie ssakach, wspomnieć należy wydrę, łosia, jelenia, sarnę, dziką, lisa, borsuka, gronostaja i bobra.

Świat zwierząt

Szata roślinna

Jednym z elementów krajobrazu, który decyduje o atrakcyjności regionu jest szata roślinna. Obok unikatowych dla Polski i Europy zbiorowisk roślinności wilgociolubnej, występują tu silnie przekształcone przez człowieka lasy i łąki. Spotkać można także najbardziej na południowy zachód wysunięte zbiorowiska europejskiej tundry i lasotundry. Charakterystyczną cechą Pojezierza jest występowanie trzech typów torfowisk: niskiego, przejściowego i wysokiego.

Torfowiska niskie występują najczęściej w dolinach rzek, starorzeczach i na obrzeżach jezior. Tworzą je turzycy i mchy brunatne oraz trawy. Występują tu zespoły turzyc: sztywnej, dziobkowatej, pęcherzykowatej, prosowej, mozgi trzcinowatej, kłoci wierzchowatej i innych. Torfowiska przejściowe charakteryzują występowanie bagnicy torfowej, turzycy bagiennej, przygielki białej, rosiczki i innych. Natomiast torfowiska wysokie, powstające w warunkach braku przepływu wody, stanowią siedliska ubogie w tlen i składniki pokarmowe. Torfowiska te są zlokalizowane w zagłębieniach bezodpływowych, często wokół jezior. Cechą charakterystyczną jest ich kępowo-dolinkowa struktura i soczewkowaty kształt. Przeważają mchy torfowce, na suchszych partiach rosną karłowate sosny i brzozy oraz żurawina błotna, modrzewnica zwyczajna, bagno, borówki: bagienna, czarna i brusznica.

Warto nadmienić, iż na torfowiskach występują rośliny objęte ścisłą ochroną m.in.: rosiczki: długolistne, pośrednie, okrągłolistne i owalne, tłośzusz pospolity oraz płycacze: zwyczajny, średni i drobny.

fot. Stanisław Turski
Żurawina i rosiczka

Historia regionu

Badania archeologiczne wskazują, że już około 5000 lat temu żyła na tym terenie ludność koczownicza. Trudne warunki przyrodnicze, czyli słabe gleby oraz brak łatwo dostępnych surowców mineralnych, utrudniały jednak rozwój osadnictwa i gospodarki na tym terenie. W średniowieczu, ze względu na przygraniczne położenie, Pojezierze podlegało wielu najazdom, co doprowadziło do wyludnienia. Późniejsze traktaty pokojowe i względny spokój (XVI i XVII w.) pozwoliły na rozwój dóbr magnackich i budowli sakralnych. Największy rozwój gospodarczy nastąpił w XIX w. Powstały wówczas nowe osady, młyny, gorzelnie, browary, wiatraki, folusze, smolarnie, tartaki i małe warsztaty rzemieślnicze. Z Pojezierzem wiąże się romantyczny epizod z życia Tadeusza Kościuszki. W latach 1774-75 Tadeusz Kościuszko, będąc nauczycielem córek swego dawnego protektora Józefa Sosnowskiego, zakochał się w jednej z nich - Ludwice. Po nieudanych oświadczeniach i próbie porwania ukochanej, Tadeusz Kościuszko musiał opuścić Sosnowicę. Udał się do Francji a następnie do Stanów Zjednoczonych, gdzie zasłynął jako bohater walk o wolność tego kraju. Miejscowa ludność do dziś łączy pamięć niespełnionej miłości Ludwiki i Ta-

deusza z dwoma zrosniętymi drzewami noszącymi ich imiona, usychającym dębem i obumarłą sosną, które można zobaczyć w pobliżu siedziby nadleśnictwa. W okresie Powstania Styczniowego w 1863 roku stacjonowały na terenie Pojezierza oddziały powstańcze. Do ruiny gospodarczej doprowadziły działania wojenne podczas I wojny światowej. Cała Polska pamięta wydarzenia z 1920 roku, kiedy oddziały polskie zatrzymały pod Cycowem wojska bolszewików. W latach 30. natomiast rozpoczęły się melioracje bagien. Niezwykle krwawo zapisał się w historii Pojezierza okres II wojny światowej. 1 października 1939 r. oddziały Brygady Korpusu Ochrony Pogranicza „Polesie”, wycofując się spod Pińska, stoczyły walkę z wojskami rosyjskimi. W wyniku paktu zawartego pomiędzy Niemcami i władzami radzieckimi obszar Pojezierza trafił pod okupację niemiecką. Po wyzwoleniu w 1944 r. nadal działały tu UPA, OUN. Dzielnie przeciwstawiły się im, walcząc o niezależną Polskę, oddziały polskich partyzantów, NSZ i WiN. W 1947 r., w wyniku akcji „Wisła”, wysiedlono ludność ukraińską. Od roku 1950 zapanował względny spokój i rozpoczęła się rozwój terenu.

Kultura ludowa / architektura

Oryginalnym bogactwem Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego jest, zaznaczająca się tu od dawna, różnorodność kultur i religii. Były to niegdyś tereny przenikania się narodowości polskiej, niemieckiej, żydowskiej i rosyjskiej. Każdy z narodów posiadał odrębne tradycje, co wpłynęło na duże zróżnicowanie kultury ludowej na tym terenie. W architekturze ludowej krajobraz Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego charakteryzuje się niską zabudową drewnianą, występującą wśród podmokłych łąk i rozległych torfowisk. Krajobraz kulturo-

wy cechuje się występowaniem stogów, brogów, żurawi studziennych, rzadziej wiatraków. Budownictwo wiejskie to chałupy typu podlaskiego; dwuizbowe, stawiane na podwalinach, czyli grubych balach dębowych z kominem i piecem w centralnej części. Charakterystyczną cechą chałup były małe ganeczki i malownicze okiennice. Możemy je spotkać w Starym Załuczu, Starym Orzechowie, Wólce Wytyckiej i Zawadówce. Wsie to przeważnie niewielkie ulicówki i rozrzucone przysiółki z ogródkami i niewielkimi sadami przydomowymi.

fot. Łukasz Pawlak Taniec ludowy

Z niewielu cennych zabytków architektury, placówek muzealnych, ośrodków sztuki ludowej, miejsc bitew i martyrologii warto zobaczyć:

- ciekawe obiekty w Łęcznej: kościół renesansowy z XVII w. i późnobarokowa plebania, barokowa synagoga, Muzeum Regionalne, a przy rynku - klasycystyczny ratusz z XIX w.;
- cerkiew pod wezwaniem św. Mikołaja w Dratowie;
- Późnobarokowy Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Puchaczowie;
- Zespół Pałacowo-Parkowy w Zawieprzycach;
- Izba Tradycji w Cycowie.

Trasa 1

- » Puchaczów
- » Dratów
- » Dąbrowa
- » Uciekajka
- » Rogóźno
- » Jezioro Krzceń
- » Radzic Stary
- » Wólka Nowa
- » Zawieprzyce

Ten szlak to doskonała lekcja historii o wielokulturowej tradycji Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Pokonując tę trasę można dokładnie przyjrzeć się typowej polskiej wsi, jej przeobrażeniom, gdzie obok nowo powstałych domów wciąż możemy obserwować perełki dawnej architektury ludowej.

- 0 km - Puchaczów
- Trasę rozpoczynamy w Puchaczowie.
- Początków Puchaczowa jako osady doszukiwać się należy w XIV w., a jej rozwój należy łączyć z faktem przyłączenia do Polski księstwa halicko-włodzimierskiego za panowania Władysława Łokietka.
- W 1527 r. Puchaczów otrzymał prawa miejskie od króla Zygmunta I Starego, który zezwolił w ramach przywileju na 3 jarmarki doroczne i targ cotygodniowy.
- W XIX w. mieszkańcy Puchaczowa pod wodzą Jana i Kazimierza Bogdanowiczów uczestniczyli w walkach z wojskami rosyjskimi. W ramach represji, za wspieranie oddziałów powstańczych i czynny udział mieszkańców w Powstaniu Styczniowym, w 1869 r. władze rosyjskie pozbawiły miasteczko praw miejskich. Na przełomie XIX i XX w. osadę w większości zamieszkiwali Żydzi, którzy zajęli lub wykupili posesje zamieszkiwane przez uczestników walk powstańczych.
- W roku 1880 pożar niemal całkowicie zniszczył Puchaczów, co ostatecznie przesądziło o jego upadku. Kolejnych spustoszeń osady dokonała I i II wojna światowa. Po wojnie, w 1975 r., ówczesne władze podjęły decyzję o budowie kopalni węgla ka-

miennego w pobliskiej wsi Bogdanka. Obecnie kopalnia w Bogdancie jest jedną z najlepiej prosperujących firm w Polsce.

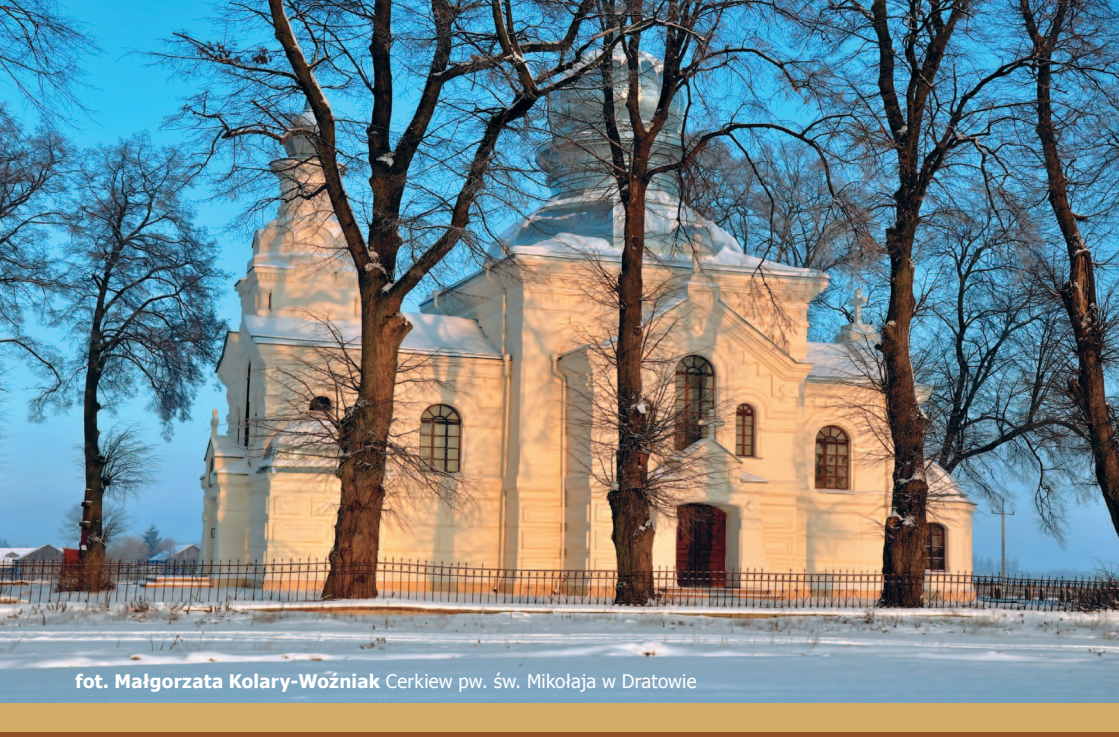
Nazwa miejscowości pochodzi od nazwiska „Puchaczowski”- pierwszego zarządcy dóbr. Przez długi czas było to najmniejsze miasteczko z prawami miejskimi na tym terenie.

WARTO ZWIEDZIĆ:

- 1 **Późnobarokowy Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny z 1778 r.**
Kościół z kunsztownym wnętrzem został zaprojektowany przez architekta Józefa Gringembergera i stanowi perełkę barokowych budowli na terenie Pojezierza. Jego fasada szczyty się bogatym ukształtowaniem wkłeso – wypukłej dekoracji muratorskiej i rzeźbiarskiej. Ołtarz główny, rokokowy, wieńczą rzeźby aniołów adorujących postać Matki Boskiej z Dzieciątkiem, której wizerunek widnieje na obrazie. W 1854 r. powstała obok murowana dzwonnica. Świątynię okala XIX-wieczne, murowano-żelazne ogrodzenie z bramą i kapliczkami. Obok znajduje się plebania z 1809 r. W 1907 r. do kościoła została dobudowana zakrystia.
- 2 **Kolumna ceglano-kamienna z poł. XIX w. (najprawdopodobniej z 1848 r.).**
Nawiązuje ona do zwyczajów galicyjskich „krzyży pańszczyźnianych”. Kolumna przypomina „po wsze czasy”, że mieszczanie Puchaczowa są wolnymi ludźmi. Kolumna umiejscowiona jest w zabytkowym parku w centrum Puchaczowa.

foto. Stanisław Turski Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Puchaczowie

fol. Małgorzata Kolary-Woźniak Cerkiew pw. św. Mikołaja w Dratowie

4 km - Dratów

Na drodze w kierunku kopalni Bogdanka skręcamy w lewo do Dratowa. Jadąc wzdłuż drogi możemy podziwiać malownicze krajobrazy pól i łąk. Po prawej stronie widać panoramę słynnej kopalni węgla kamiennego „Bogdanka”. Zbaczając z trasy możemy zatrzymać się w gospodarstwie agroturystycznym „Majątek Rutka”. W tym wyjątkowym gospodarstwie możemy podziwiać hodowlę rasowych gęsi, owiec, krów, koników polskich a także egzotyczne strusie stanowiące nie lada atrakcję nie tylko dla dzieci. Zwierzęta hodowane w Majątku Rutka w większości stanowią polskie rasy zachowawcze. Wjeżdżając do Dratowa, po lewej stronie widzimy jezioro „Dratów”, a po pra-

wej stronie w odległości 100 m od przemierzanego przez nas szlaku, znajduje się stojąca na uboczu, pośród lipowego starodrzewia, cerkiew. Do cerkwi dojedziemy zabytkową aleją obok której znajduje się dom duchowieństwa z XIX w. tzw. Popówka oraz po lewej stronie obelisk postawiony ku czci odzyskania Niepodległości i członków Polskiej Organizacji Wojskowej, poległych w manifestacji przeciwko władzy zaborczej w 1918 r. Choć wyznawców prawosławia obecnie pozostało niewielu, cerkiew nadal wykorzystywana jest do celów kultu religijnego, a tradycje kultury prawosławnej pielęgnowane są pośród mieszkańców do dziś.

fol. Łukasz Pawlak Liturgia w cerkwi oraz ikonostas

WARTO ZWIEDZIĆ:

3 Cerkiew pw. św. Mikołaja

Została wzniesiona wg projektu Wiktora Iwanowicza Syczugowa. Stanowi ona jeden z nielicznych przykładów budownictwa sakralnego w województwie lubelskim w tzw. „stylu rosyjskim”. Budowla, rozmieszczona na planie krzyża greckiego, posiada rozczłonkowaną bryłę architektoniczną oraz bogatą ornamentykę. Zachowane dokumenty wskazują, iż cerkiew istniała od 1490 r. W 1720 r. została przebudowana. Do 1874 r. była to świątynia unicka, potem prawosławna. Pożar z 1888 r. strawił całe wyposażenie cerkwi z ikonostasem, obrazami, księgami metrykalnymi. Nowa, istniejąca do dziś cerkiew została zbudowana w latach 1889-1890 dla ok. tysiąca wiernych z pobliskich wiosek i miejscowości. Niestety ze względu na skomplikowaną sytuację polityczną, w 1915 r. większość wyznawców prawosławia została zmuszona do ewakuacji w głąb Rosji. Wiernymi, którzy pozostali, opiekowali się mnisi z Jabłecznej. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. cerkiew znów służyła mieszkańcom za miejsce modlitwy. Niestety, po burzliwych wydarzeniach z okresu okupacji, w 1947 r. cerkiew została zamknięta. Od 1959 r. opiekę duszpasterską sprawują księża z parafii Przemienienia Pańskiego w Lublinie. Cerkiew można zwiedzać przed i po nabożeństwie, które odbywa się raz na dwa tygodnie.

4 Dratowskie Cmentarze

Nieopodal cerkwi znajdują się dwa cmentarze, przypominające o burzliwej historii tych terenów. Na cmentarzu katolicko-prawosławnym znajdują się m.in. groby proboszcza tutejszej parafii o. Stefana Maleszy i jego córki Olgi, zamordowanych 15 sierpnia 1942 r. przez hitlerowców. Jest to również miejsce ostatniego spoczynku młodego literata z Ludwina – Andrzeja Łuczeńczyka zwanego „Gwieździstym Księciem” polskiego pisarza (więcej o Andrzeju Łuczeńczyku na stronie www.polskiemuzy.pl). W 1915 r., podczas I wojny światowej, przez Dratów przebiegała linia frontu prusko-austriacko-rosyjskiego. Przy świątyni przez krótki czas znajdował się szpital polowy. Zmarłych i poległych żołnierzy chowano za cerkwią, czego pozostałością jest cmentarz wojenny, położony przy samej świątyni od strony wschodniej.

11 km - Uciekajka

Po odpoczynku w zaciszu dratowskiej świątyni udajemy się drogą asfaltową do wsi Uciekajka. Szlak prowadzi przez las, w którym znajduje się rezerwat przyrody „Jezioro Brzeziczno”. Od 1959 r. jest to rezerwat florystyczny, częściowy o pow. 87,46 ha, który został utworzony na obszarze Parku Krajobrazowego „Pojezierze Łęczyńskie”. Występuje w nim 15 zespołów i 1 podzespół roślinny. Największą powierzchnią zajmuje torfowisko wysokie o charakterze leśnym. Charakter leśny tworzą karłowate brzozy, sosny oraz krzewy wierzby. Spośród charakterystycznych roślin wysokotorfowiskowych duży udział mają: wełnianka pochowata, modrzewica zwyczajna i kilka gatunków torfowców. Torfowisko wysokie oddzielone jest od jeziora zbiorowiskami o charakterze torfowiska przejściowego. Przybrzeżną strefę o szerokości od kilku do kilkunastu metrów zajmuje zespół turzycy bagiennej. Poza turzycą bagienną zespół ten budują przygiętka biała i wełnianka wąskolistna. Małe płyty w strefie brzeżnej w miejscach silnie podtopionych zajmuje zespół turzycy nitkowatej. W niewielkich oczkach na splei oraz w zatoczkach jeziora występuje bardzo rzadko spotykany w Polsce zespół Scordio – Utricularietum minoris. Dominują w nim rośliny owadożerne – pływacze:

średni, dobry, zwyczajny, rosiczka pośrednia oraz bardzo rzadka aldrowanda pęcherzykowata. Znaczną domieszkę stanowią mchy, w tym głównie torfowce. Część południową torfowiska zajmują niskotorfowiskowe, szuwarowe i zaroślowe zbiorowiska. Otoczenie torfowiska stanowią różnego rodzaju bory oraz niewielki fragment grądu Tilio Carpinetum. Bogata jest flora roślin zarodnikowych. Stwierdzono występowanie 77 taksonów mszaków. Równie bogata jest flora porostów. Flora grzybów liczy 108 gatunków.

Turyści, zainteresowani walorami przyrodniczymi, mogą obserwować rzadko spotykane gatunki roślin m.in. wierzbę lapońską, aldrowandę pęcherzykowatą (owadożerną) i zwierzęcą m.in. żółw błotny i orzeł bielik.

17 km - Rogóźno

Droga nad jezioro wiedzie przez las. Owalny kształt misy jeziornej o pow. 57 ha, znaczna głębokość (24,5 m), duże nachylenie brzegów i czysta woda uzasadniają krasową genezę powstania. Jezioro Rogóźno zaliczane jest do akwenów o charakterze wypoczynkowo - rekreacyjnym. Miłośnicy czynnego i biernego wypoczynku mają do dyspozycji plażę, kąpiel-

sko, pomost i sprzęt pływający. Akwen to również doskonale miejsce dla wędkarzy. W pobliżu jeziora zlokalizowany jest Ośrodek Sportów Wędkarskich, w którym można wypożyczyć sprzęt do wędkowania. Ośrodek jest czynny cały rok, dysponuje 30 miejscami noclegowymi.

W sezonie letnim funkcjonuje tutaj bar z tanim i smacznym jedzeniem, jest pole namiotowe i strzeżony parking. Turystom poszukującym bardziej wykwintnego jedzenia, polecamy pobliską restaurację Eskapada. Lokal zaprasza na kulinarną podróż dookoła świata. Szef kuchni przygotowuje dla państwa najbardziej oryginalne potrawy.

W wodach Rogóźna dominują następujące gatunki ryb: karp i dorodny szczupak (wymiar ochronny 60 cm), ale miłośnicy łowienia amurów, linów, leszczy, karasi srebrzystych, okoni (wymiar ochronny 18 cm), płoci i krąpi także będą mieli pełne ręce roboty.

fot. Łukasz Pawlak
Historyczna Majówka w Zawieprzycach

25 km - Stary Radzic

Po udanym połowie i odpoczynku udajemy się na płn. - zach. przez wieś Krzcień (21,5 km) lub dookoła jeziora Krzcień do Starego Radzica. Na tym terenie występują liczne użytki ekologiczne. Torfianki w okolicach Krzcień i Starego Radzica zajmują powierzchnię ok 380 ha. Przemierzając szlak w kierunku wsi Zawieprzyce możemy podziwiać przepiękne krajobrazy oraz charakterystyczne dla tej części Wyżyny Lubelskiej plantacje chmielu ze starymi suszarniami szyszek chmielowych.

Jezioro Krzcień - jest zaliczane do najciekawszych użytków ekologicznych na terenie powiatu łęczyńskiego. To małe niegdyś jezioro o powierzchni 19,8 ha, jest dzisiaj dużym rezerwuarem wody o powierzchni 170 ha w obrębie obwałowania. Licznie gnieźdzą się tutaj słowiki szare, łożówka i rokitniczka oraz dziwonka i strumieniówka. Podwodne łąki i zarośla szuwarowe są dobrym miejscem do żerowania ryb karpowatych, które poławiane są przez wędkarzy.

fot. Rafał Kloc Jez. Rogóźno

fot. Stanisław Turski Grzybień Biały

36,5 km - Zawieprzyce

Po przebyciu ok. 11 km docieramy do wsi Zawieprzyce. Zawieprzyce, miejsce prześięknięte atmosferą historycznych wydarzeń oraz duchami żyjących tu niegdyś postaci, leżą na prawym brzegu rzeki Wieprza. Pierwsza pisemna wzmianka o Zawieprzycach pochodzi z roku 1390. Wówczas właścicielami byli Zawieprscy herbu Janina, którzy posiadali tutaj zamek obronny w zespole pałacowo-parkowym, ulokowany na malowniczym wzgórzu. Historia zamku i parku sięga przełomu XIV i XV w. i jest żywo związana z następnymi

właścicielami m.in. Firlejami i Gojarskimi i chyba najbardziej znanym właścicielem – wojewodą wołyńskim Atanazym Miączyńskim. Ówczesny władca utworzył tzw. klucz zawieprzycy i przebudował istniejący tu zamek na barokowy pałac. Projekt opracował bardzo znany w ówczesnych czasach nadworny architekt Jana III Sobieskiego - Tylman z Gameren. Atanazy Miączyński wznosił również kaplicę, krzyż z kopcem oraz kościół mурowany w Kijanach jako formę dziękczynną za szczęśliwy powrót spod Wiednia.

WARTO ZWIEDZIĆ:

5 Zespół pałacowo - parkowy w Zawieprzycach

Do parku wjeżdżamy barokową bramą, która została zbudowana na początku XIX w., kiedy to właścicielami zamku zostali Ostrowscy. Wówczas zespół pałacowy otoczono wysokim murem z arkadami. Obok bramy wjazdowej znajduje się stajnia. Do dnia dzisiejszego, oprócz malowniczych ruin zamku, znajduje się w parku dobrze zachowana kaplica z końca XVII w., lamus z II połowy XVII w., a także oficyna barokowa, w której po pożarze zamku w 1838 r zamieszkał ówczesni właściciele tych ziem. W środkowej części parku, tuż obok lamusa, znajdował się dworek. Niestety, został w całości rozebrany w okresie powojenny. Z historycznych opracowań dowiadujemy się, że na przełomie XIX i XX w. mieszkał w nim Ksawery Skłodowski, brat dziadka Marii Skłodowskiej - Curie, który w latach 1851-1862 był dyrektorem lubelskiego gimnazjum. Jednym z zajęć Ksawerego Skłodowskiego była hodowla rasowych koni. Wiekowe lipy, rosnące w tutejszym parku, z pewnością pamiętają lato 1883 r., kiedy to szesnastoletnia Marysia Skłodowska spędzała tu wakacje, kąpiąc się w płynącym u podnóża wzgórza Wieprza, spacerując po pobliskich lasach i jeżdżąc konno, dosiadając rasowe wierzchowce ze stadniny stryja Ksawerego. W północnej części parku ulokowane są ruiny klasycznej oranżerii z I połowy XIX w., która służyła uprawie roślin egzotycznych lub jako ogród zimowy.

Niestety, z pięknego regularnego założenia parkowego nie zachowało się zbyt wiele. Wszystkie pomniki przyrody zostały zniszczone, a w 1977 r. runęła najstarsza lipa zwana „lipą Sobieskiego”. Miała ona ok. 7 m obwołu. Niemniej jednak zespół pałacowo-parkowy nadal zachwyca swoim pięknem. Patrząc ze wzgórza, niemal w każdym kierunku możemy podziwiać imponujące krajobrazy, które stanowią oazę spokoju dla przemierzających trasę turystów oraz natchnienie dla lokalnych artystów. Romantyczne ruiny i drzewa, jak niemi świadkowie, przechowują skrzętnie tajemnice tych miejsc, pobudzają wyobraźnię i uczą szacunku wobec historii.

Oficyna barokowa

Wzniesiona w XVIII w., a odbudowana po wojnie. Obecnie mieści się tu Szkoła Podstawowa im. Marii Skłodowskiej-Curie. Budynek ulokowany został w malowniczym otoczeniu na wysokim, tarasowym wzgórzu. Przebudowano go z dawnej oficyny pałacowej w latach sześćdziesiątych XX w.

Kopiec z krzyżem

Kolumna zlokalizowana u podnóża wzgórza zamkowego, wybudowana przez Atanazego Miączyńskiego jako wotum wdzięczności za powrót z odsieczy wiedeńskiej w 1683 r.

Kaplica zamkowa

Barokowa kaplica wzniesiona w XVII w. przez Tylmana z Gameren, odrestaurowana w latach 1723-48 przez Piotra Miączyńskiego, wojewodę czerwińskiego. Jest najlepiej zachowanym i najciekawszym pod względem historycznym obiektem na terenie zespołu pałacowo-parkowego. Budowla ta oparta jest na rzucie stanowiącym połączenie krzyża greckiego (o płytkich ramionach) z kołem. W kopule widnieje scena Sądu Ostatecznego. Polichromia późnobarokowa z lat 1723-48 została ufundowana przez Piotra i Antoninę z Rzewuskich Miączyńskich. Sposób ujęcia i tematyka jest charakterystyczna dla okresu kontrreformacji. Malowidło to wzorowane jest zapewne na fresku, który zdobi sklepienie kaplicy Tyszkiewiczowskiej kościoła Dominikanów w Lublinie.

WARTO ZWIEDZIĆ:

Lamus

Został wzniesiony na początku XVII w. Obecnie znajduje się w nim Izba Regionalna (I piętro) i Galeria Sztuki (parter), w której prezentowane są prace lokalnych artystów. Lamus - drewniany lub murowany budynek, usytuowany dawniej przy dworach lub chatkach wiejskich, służył jako spichlerz, spiżarnia, skład sprzętów gospodarczych, zbroi uprząży czy książek.

Oranżeria

Klasycystyczna oranżeria wzniesiona przez rodzinę Ostrowskich na początku XIX w. Oranżeria, zwana inaczej pomarańczarnią, służyła jako budynek, w którym uprawiano egzotyczne rośliny lub jako ogród zimowy, w którym wycpoczywali ówczesni właściciele.

Legenda Zawieprzycza

Według legendy zamek zawieprzyczy to miejsce spoczynku tragicznie zmarłej pary kochanków, zamurowanych w zamkowej wieży przez kasztelana Granowskiego. Okrutny dziedzic - Jan Nepomucen Granowski - to postać fikcyjna, którą stworzył w powieści pt. Zawieprzycze Aleksander Bronikowski. Wzorem do jej nakreślenia był prawdopodobnie jeden z właścicieli zamku - Atanazy Miączyński - wojewoda wołyński, który zasłużył się nie tylko udziałem w wyprawie wiedeńskiej króla Jana III Sobieskiego i rozbudową majątku, ale i porywczym charakterem w stosunku do swoich poddanych. Bronikowski przedstawia go jako srogiego Granowskiego, męczącego w czasie wznoszenia zamku tureckich niewolników, którymi obdarował go Jan III Sobieski. Wśród niewolników znalazła się przypadkiem Teofania, branka Kara Mustafy, córka greckiego księcia Isakiosa z dynastii Paleologów, wraz z pięknym narzeczonym. Jej niebiańska uroda zwróciła uwagę Jana Granowskiego, ale po wielu próbach nie udało mu się wzbudzić jej sympatii. Okrutny kasztelan, odrzucony przez piękną księżniczkę Teofanię, rozkazał milującą się parę zamurować żywcem w zamkowych murach. Tymczasem do Zawieprzycza na pomoc jeńcom przybył brat Greczynki, który został polecony kasztelanowi jako włoski malarz. Otrzymał on propozycję wykonania fresku (na stojącej nieopodal kopule kaplicy) ukazującego ostatnią drogę Granowskiego, unoszonego przez anioły do Nieba. Artysta przyjął zlecenie pod warunkiem, że nikt nie będzie oglądał dzieła przed jego ukończeniem. Przez wiele dni i nocy pracował wytrwale

nad malowidłem, jednocześnie przygotowując drogę ucieczki dla siebie, swojej siostry jej narzeczonego. Niestety, misterny plan malarza został odkryty. Sługa Granowskiego odkrył, że malarz realistycznie odtworzył los jeńców, jak również zasłużoną mękę kasztelana między zionącymi ogniem paszczami potworów. Po tym fakcie mściwy władca rozkazał zamurować żywcem parę kochanków w murach zamku a malarza kazał utopić w wodach Wieprza. Po wykonaniu okrutnego rozkazu w zawieprzyczym zamku zaczęły pojawiać się duchy. O zachodzie słońca ożywały postacie z malowideł w kaplicy i spacerowały po zamkowych komnatach. Nocą wielkie sowy pohukiwały głośno na basztach, a z lochów zamkowych dobiegały jęki upiórów. Od uderzenia pioruna spłonęły dwie baszty zamkowe. Na całą rodzinę kasztelana zaczęły spadać różne nieszczęścia. On sam zmarł nagle, a spadkobiercą został jego bratanek - Kajetan. Nie pomogły modlitwy i msze odprawiane w pobliskiej kaplicy za dusze pomordowanych. Kajetan wstąpił do klasztoru, rozdając uprzednio dużą część swojego majątku na cele charytatywne. Wtedy to duchy kochanków przestały odwiedzać zamek.

Wśród malowniczo położonych zabytków co roku odbywa się jedno z najważniejszych wydarzeń kulturalnych na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim - Historyczna Majówka w Zawieprzycach. Organizowana jest od 2008 r. przez Powiat Łęczyński i Gminę Spiczyn. Inspiracją do powstania imprezy było wyeksponowanie walorów historycznych, kulturowych i przyrodniczych powiatu łęczyńskiego. W trakcie dwóch dni odbywają się koncerty polskich zespołów folkowych. Koncertom towarzyszą rekonstrukcje bitew z X i XVII w., przygotowywane przez grupy rekonstrukcji historycznej. Dodatkowymi atrakcjami są również: prezentacja legendy zawieprzyczy, pokazy walk średnio-wiecznych wojów, inscenizacje z życia Słowian, prezentacja stanowisk rzemieślniczych, gry i zabawy dla dzieci oraz degustacja potraw. Dla miłośników aktywnego wypoczynku organizatorzy co roku przygotowują spływy kajakowe, park linoowy, przejażdżki konne, zwiedzanie zespołu pałacowo-parkowego.

Trasa 2

- » Łęczna
- » Nowogród
- » Kijany
- » Stawek
- » Ludwików
- » Kol. Łuszczów
- » Piotrówek
- » Ciechanki Krzesimowskie
- » Łęczna

Trasa wiedzie przez zachodnio - centralną część Powiatu Łęczyńskiego. O atrakcyjności tego szlaku decydują kompleksy leśne, obszary rozległych polan, malownicze - charakterystyczne dla tej części Wyżyny Lubelskiej - tereny rolnicze, jak również interesująca historia pobliskich wsi i miasta Łęczna.

0 km - Łęczna

Trasę rozpoczynamy w Łęcznej, miejscowości, która odznacza się nie tylko ciekawą historią i wartościowymi zabytkami, ale także bardzo atrakcyjnym położeniem na wysokim brzegu Wieprza (u ujścia rzeki Swinka), z którego rozpościera się widok na Nadwieprzański Park Krajobrazowy. Łęczna - miasto o bogatej, wielokulturowej tradycji - niegdyś słynęła z międzynarodowych jarmarków. Z zapisanych kart historii wynika, że do małej miejscowości, liczącej w 1797 r. 348 domów i 1510 mieszkańców, ściągali kupcy z najdalejszych stron: Ukrainy, Mołdowy, Turcji, Niemiec i Austrii. O jarmarkach łęczyńskich pisał Ignacy Krasicki, a Jan Piotr Norblin utrwalił je na swoim obrazie zatytułowanym „Foire de Lenczna”. Do XIX wieku miasteczko rozwijało się bardzo dobrze. Niestety, historia nie była łaskawa dla miasta. W XIX w., na skutek upadku Rzeczypospolitej, walk niepodległościowych, zakładania linii kolejowych (które ominęły Łęczną) oraz groźnych pożarów w 1846 i 1881 r., międzynarodowe jarmarki łęczyńskie zniknęły z handlowej mapy Europy. Pozostały tylko regionalne jarmarki, które nie pomo-

gły odzyskać miasteczku swojej świetności. Łęczna straciła swój blask. Po okresie działań wojennych (podczas I i II wojny światowej) miasto całkowicie utraciło swój wielokulturowy charakter i stało się niewielkim ośrodkiem usługowym. Dopiero decyzja o eksploatacji złóż węgla i budowa w 1975 r. kopalni na terenie wsi Bogdanka rozpoczęła nową erę w historii Łęcznej i okolic.

fot. Eugeniusz Misiewicz Urząd Miejski w Łęcznej

Interesująca historia miasta i jego wielokulturowy charakter stały się inspiracją dla wielu wydarzeń kulturalnych. Co roku, w ostatni weekend lipca, na ulicach Łęcznej rozbrzmiewają dźwięki swojskich melodii z dawnych lat, serwowanych przez muzyków z kapel ulicznych i podwórkowych. Festiwal Kapel Ulicznych i Podwórkowych gości kapele z całej Polski.

WARTO ZWIEDZIĆ:

1 Centrum/ Plac Kościuszki – Rynek I

Zwiedzanie Łęcznej rozpoczynamy od Placu Kościuszki, stanowiącego centrum Starego Miasta. Plac Kościuszki – dawny rynek I – to miejsce, z którego narodziły się dwie pary ulic, stanowiących przedłużenie jego boków. W narożu, sąsiadującym z ul. 11 Listopada i ul. Tysiąclecia, zachował się parterowy, klasycystyczny ratusz z czterokolumnowym portykiem o trójkątnym szczycie, który do I wojny światowej pełnił funkcję wartowni. W okresie dwudziestolecia międzywojennego został on przebudowany na magistrat. Budynek uległ zniszczeniu w czasie II wojny światowej. Odbudowano i zrekonstruowano go w latach 1961-1963. Przed ratuszem umieszczono głaz z napisem, upamiętniającym 500-lecie Łęcznej, obchodzone w 1967 r. Od 1971 r. jest on siedzibą Urzędu Stanu Cywilnego. Naprzeciwko Placu Kościuszki 10, przy Urzędzie Miejskim, który mieści się w budynku dawnej szkoły znajduje się pomnik Tadeusza Kościuszki z roku 1918.

Przy ul. Krasnostawskiej 4 zachował się murowany dom z poł. XIX w., o układzie prostokątnym, dwutraktowym, mającym od frontu podcień wsparty na słupach (pierwotnie drewnianych). Jeszcze w latach międzywojennych zbliżone w typie małomiasteczkowe dworki stanowiły główną zabudowę miasta. Na północ od Placu Kościuszki, w bezpośrednim jego sąsiedztwie, usytuowany jest Rynek II. Znajdują się tu domy (przy Placu Kanałowym nr 18 i 26 oraz przy ul. 3 Maja 26 i 37), będące dawniej zajazdami, w których przyjmowano kupców z całej Europy i świata.

WARTO ZWIEDZIĆ:

2 RYNEK II

Powstał w poł. XVII w. w związku z intensywnie rozwijającymi się jarmarkami. Jego układ jest odmienny niż układ rynku średniowiecznego: ulice wychodzą z naroży oraz ze środka poszczególnych boków. Obecnie, służy on jako teren cotygodniowego, odbywającego się w poniedziałek targu.

3 RYNEK III

Od zachodu Rynek II sąsiaduje z Rynkiem III, zbudowanym około 1800 r. w związku z rosnącymi potrzebami jarmarków na bydło i konie. Zachodnia część Rynku III dochodzi do stromej krawędzi doliny Wieprza. Ta część miasta została poważnie zniszczona podczas ostatniej wojny, aczkolwiek do dziś zachowały się fragmenty zabudowy parterowej typowej dla Starej Łęcznej.

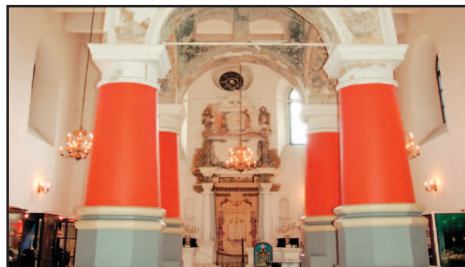
4 SYNAGOGA

Na stoku głębokiej doliny Świnki stoi barokowa synagoga z zachowanym renesansowym wystrojem. Synagoga ta, zwana dużą, zbudowana została w 1648 r. i odbudowana po pożarach w 1846 r., następnie w 1881 r. W latach ostatniej wojny służyła jako magazyn i uległa dewastacji. Odbudowano ją w latach 1953-1964, dostawiając zburzony całkowicie przedsionek i salę kobiecą. Mieści się tu (od 1966 r.) Muzeum Regionalne. We wnętrzu możemy zwrócić uwagę na ciekawą białą (przejsięcie i podium z pulpitem do czytania Pięcioksięgu) z czterema tokańskimi kolumnami, na których usytuowane są półkolisty arkady i wysoka nadbudowa z zachowaną dekoracją późnorenansową. Przy ścianie wschodniej znajduje się dwukolumnowy ołtarz na rodala (Pięcioksiąg Mojżesza), ozdobiony późnorenansową sztukaterią. Na zewnątrz synagogi, na ścianie wschodniej, wmurowano tablicę z napisem: „W tym miejscu w latach 1942-43 z rąk hitlerowskich oprawców zginęło 1064 obywateli polskich narodowości żydowskiej”. Przy synagodze znajduje się również lapidarium do którego zostały przeniesione nagrobki z miejscowego kirkutu ulokowanego na ul. Pasternik (przy stadionie). Należy pamiętać, że w pobliżu Synagogi, podobnie jak koło mleczarni przy ul. Kanałowej oraz przy ul. Łańcuchowskiej, hitlerowcy dokonywali brutalnych mordów na ludności żydowskiej. Obok bożnicy mieści się budynek tzw. małej synagogi i dawnej szkoły żydowskiej z początku XIX w. (obecnie znajduje się tutaj Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna im Zbigniewa Herberta). Pamięć po kulturze żydowskiej zachowuje ponadto cmentarz żydowski przy ul. Pasternik.

Relacja świadków obserwujących zagładę Żydów w pobliżu synagogi:

„Tuż obok (bożnicy-przyp.red.) znajdował się dość stromy plac, urywający się z jednej strony głębokim parowem, wyłobionym od niepamiętnych czasów przez deszcze i roztopy i schodzącym do szosy lubelskiej, w dolinę Świnki. Nad ten właśnie parów niemalże czwórkami, wyprowadzono Żydów z getta, a następnie ustawiony na placu karabin maszynowy dopełniał reszty. Zabijano także indywidualnie, zwłaszcza w późniejszej fazie mordy, przy przeszukiwaniu zakamarków getta i dobijaniu tych, którzy usiłowali się gdzieś ukryć. Na skłębione zaś w parowie martwe ciała rzucano od czasu do czasu, dla pewności ręczne granaty, zanim odkomenderowani do tego celu policjanci żydowscy nie przerzucili ich warstwą ziemi. Tych policjantów też zresztą zabito, ale później. W ciągu najbliższych dni mieli się jeszcze przydać, jakby bowiem nie było dość tego koszmaru, rozpoczęła się jesienna plucha, spływająca parowem woda zaczęła wypłu-

kiwać zwłoki rozstrzelanych. Trzeba je było natychmiast usunąć. Więc jeszcze ten epilog - makabryczny, absurdalny, przerażający, nieludzki: bo przecież policja w getcie składała się z miejscowych Żydów, grzebiących oto - wraz z „szarwarcznymi Polakami” - po raz drugi swoich, przenoszących ich z jednej zbiorowej mogiły do drugiej, wykopanej nie dalej niż kilkanaście metrów. I to już był naprawdę koniec. Endlösung. Łęczniacy Żydzi przestali istnieć”. (zob. Łęczna. Studia z dziejów miasta. Pod. red. Emili Horochy, Łęczna 1988).

fot. Małgorzata Kolary-Woźniak
Wnętrze synagogi w Łęcznej

fot. Stanisław Turski Wnętrze Kościoła pw. św. Marii Magdaleny

WARTO ZWIEDZIĆ:

5 Kościół pw. Św. Marii Magdaleny

Po zwiedzaniu rynków i bożnicy możemy udać się w kierunku Ludwina. Na niedysiejszym wzgórzu, nad doliną Świnki, usytuowany jest kościół pw. św. Marii Magdaleny. Jego budowa w latach 1618-1631, ufundowana była przez podkomorzego lubelskiego, Adama Noskowskiego. Kościół zbudowany jest w stylu tzw. renesansu lubelskiego, jego budowniczym był znany na Lubelszczyźnie murator - Jan Wolff. Budowla była kilkakrotnie rekonstruowana m.in. po zniszczeniach z czasów potopu szwedzkiego, po wojnach XVIII w., po uszkodzeniu pociskami w 1915 r. Kościół wzniesiony jest na planie krzyża, którego część prezbiterialna, mieszcząca ołtarz główny, zwrócona jest ku wschodowi, w stronę grobu Chrystusa w Jerozolimie. Fasadę frontową wieńczy trójkątny szczyt z wieżyczkami. Do wschodniej części nawy przylegają dwie kaplice, w których zachowały się fragmenty renesansowej sztukaterii. We wnętrzu możemy podziwiać pięć ołtarzy - wśród nich ołtarz główny z elementami rokokowymi. Na uwagę zasługuje bogate wyposażenie, w tym relikwiarz barokowy z 1662 r., krucyfiks barokowy z drugiej połowy XVII w., tablica konsekracyjna z 1639 r. z czarnego marmuru, tabernakulum w ołtarzu głównym z pierwszej połowy XVIII wieku, rzeźbione z puttami, relikwiarzami i malowaną sceną Udzielania Komunii Świętej. Ponadto we wnętrzu znajdują się dobrze zachowane obrazy o tematyce religijnej m.in. Ukrzyżowanie z kłęczącą u stóp krzyża św. Marią Magdaleną, sygnowane podpisem Benedykta Pawłowskiego z Kodnia, Wizja św. Jana Nepomucena z herbem Szeptyckich, Zmartwychwstanie. Wśród obrazów świeckich, nad wejściem do skarbcza, znajduje się m.in. barokowy portret Jana III Sobieskiego, a nad drzwiami zakrystii - portret jednego z właścicieli Łęcznej, Seweryna Józefa Rzewuskiego.

Obok kościoła znajduje się Dzwonnica przykościelna o charakterze późnobarokowym, wzniesiona z cegły na planie czworoboku na przełomie XVIII-XIX w. Jednym z ciekawszych zabytków, znajdującym się w sąsiedztwie, nad stromą doliną Świnki, jest 6 dawny dom mansjonarski (przeznaczony dla duchownego, noszącego kościelny tytuł mansjonarza i otrzymującego z tego tytułu określone dochody). Późnobarokowy budynek, na planie prostokąta, został ufundowany w 1639 r. przez Adama Noskowskiego, a po zniszczeniu odbudowany w latach 1766-74 i przeznaczony na plebanię. W jednym z pomieszczeń w części zachodniej zachowało się sklepienie kolebkowo-krzyżowe, a dawny łamany dach polski został zamieniony na mansardowy w 1930 r. W zespole przykościelnym znajduje się także budynek dawnej plebanii. Powstał on ok. 1858 r. z inicjatywy księdza proboszcza Bolesława Wrześniewskiego. Budynek, nakryty dachem dwuspadowym z wystawkami w połaciach, jest drewniany, jednokondygnacyjny, podpiwniczony z mieszkalnym poddaszem, z trzema gankami oraz tarasem od strony południowej. Dawna plebania posiada dobrze zachowane elementy dekoracji laubzegowej oraz detale wystroju o cechach stylu szwajcarskiego.

WARTO ZWIEDZIĆ:

7 Dwór w zespole dworsko-parkowym Podzamcze

Prawdopodobnie wybudowany z drewna na miejscu jednej z wcześniej istniejących budowli zamkowych w okresie, kiedy właścicielem łącznej był Ludwik Grabowski tj. w latach 1854 - 79. Kolejny właściciel - Jan Bloch zlecił warszawskiemu architektowi Adolfowi Schimmelpenningowi przeprowadzenie remontu całego dworu. Niestety nie zachowała się dokumentacja, z której można byłoby wyczytać zakres prac. Jednak na podstawie ówczesnych trendów w architekturze i wyrysie geodezyjnym z 1931 r. możemy wywnioskować, że remont mógł polegać na dobudowie do starszego obiektu murowanego skrzydła w stylu neogotyckim. Następny właściciel dóbr - Józef Bogusławski zlecił w latach trzydziestych, rozebranie części drewnianej i wybudowanie w to miejsce rozbudowanego, trójarkadowego portyku z tarasem. W czasie II wojny światowej portyk został uszkodzony i tuż po jej zakończeniu rozebrany. Od 1946 r. w dworze funkcjonowało gimnazjum. W 1968 r. budynek i oficyna zostały przekazane Zakładowi Doświadczalnemu „Unitra”, przekształconemu następnie w Fabrykę Półprzewodników „TEWA”. Pod koniec lat 60 - tych dwór został całkowicie przebudowany i utracił swój zabytkowy styl.

Oficyna

Dwukondygnacyjny budynek na planie prostokąta, z dwoma ryzalitami od wschodu i zachodu został wybudowany równoległe z murowaną częścią dworu prawdopodobnie w latach 80 - tych XIX w. według projektu Adolfa Schimmelpenninga. Przez kilkadziesiąt lat bryła oficyny nie uległa poważniejszemu przekształceniu. Do dzisiaj zachowała się oryginalna stolarka okienna, a także oryginalne dwa i trójdzielne kominy.

Spichlerz

Trójkondygnacyjny budynek na planie prostokąta, murowany z cegiel, obustronnie tynkowany, nakryty dwuspadowym dachem. Naroża spichlerza opięte są nieotynkowanymi pilastrami. Okna dolnych kondygnacji zwieńczone są szerokimi opaskami. Szczyty zdobią ceglane fryzy arkadowe. Za spichlerzem przy szosie w kierunku Witaniowa znajduje się tzw. "Łęczyńska Dolina Dinozaurów".

Po zwiedzaniu zespołu budynków przykościelnych udajemy się ul. Litewską w kierunku Ludwina do znajdującego się na wysokim wzgórzu Zespołu Dworsko - Parkowego Podzamcze. Podzamcze (pow. ok. 20 ha) jest cennym miejscem przyrodniczym i krajobrazowym wchodzącym w skład Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego. Wyjeżdżając z Podzamcza ul. Lubelską, kierujemy się na trasę wiodącą do Lublina i koło stacji benzynowej skręcamy na północny wschód w drogę do Lubartowa. Po przejechaniu mostu, po prawej i po lewej stronie, obserwujemy wąską i malowniczą dolinę, stanowiącą północną część Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego. Rzeka Wieprz zatacza tu ogromny łuk w kierunku północno-wschodnim., by następnie znów zawrócić w dotychczasowym kierunku północno-zachodnim. W okolicy Trębaczowa Wieprz płynie równoległe do drogi w odległości ok. 500 m, a pod Nowogrodem łukiem zbliża się do samej drogi.

Nadwieprzański Park Krajobrazowy

- został ustanowiony w 1990 r. Miejsce to powstało, na wydłużonym obszarze ok. 25 km, powstało w przełomowej dolinie rzeki przez tzw. Łęczyński Guz Kredowy. Obszar parku wynosi 4432 ha, natomiast jego otulina jest trzykrotnie większa. Rzeka płynie tu wśród malowniczych,

stromych zboczy (o wysokości dochodzącej do 25 m), miejscami bardzo ostro meandruje, zwłaszcza w sąsiedztwie wsi Wólka Łańcuchowska i Spiczyn. Nasłonecznione rejon obrastają rośliny ciepłolubne, w tym wiele gatunków chronionych i rzadkich m.in. storczyki, lilia złotogłów, grzybień biały i grąźel żółty, zawilec wielkokwiatowy. Lasy, głównie sosnowe, zwłaszcza w części południowej zajmują ponad 40% obszaru parku, natomiast łąki i pastwiska - ok. 30%. Interesującym faktem dla miłośników przyrody jest to, że w ostatnich latach na niewielkim stosunkowo obszarze Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego zagnieździły się bobry, zwiększyła się liczebność saren i dzików, a także zagląдают tutaj łosie. Ornitolodzy stwierdzają nie tylko wzrost liczby ptaków, ale również pojawienie się gatunków, które przedtem nie występowały lub pojawiały się bardzo sporadycznie w dolinie Wieprza. Powstało dzięki temu prawdziwe ptasie bogactwo. Występują tu m.in. bocian czarny, skowronek, szpak, czajka, szczygieł, dzięcioł czarny, dzięcioł zielony, gil, jastrząb, kukułka, puszczyk, sowa uszata, zimorodek, bocian biały i pliszka.

fol. Małgorzata Kolary-Woźniak Pałac Sonnenbergów

7 km - Nowogród

Nowogród - wieś nad zakolem Wieprza - to jedna z najstarszych w okolicy. Początki Nowogrodu nie są dotychczas dobrze znane i wciąż czekają na odkrywców i pasjonatów archeologii. Z kart historii wynika jednak, że za czasów panowania pierwszych Piastów istniał tu gród obronny (na wzniesieniu nad Wieprzem, zwanym Górą Spichlerzową, bo był tu kiedyś dworski spichlerz). Już w XIII w. istniała parafia, kościół przetrwał do XVI w. Prostopadle do szosy Kijany - Łęczna, na przedłużeniu drogi w stronę rzeki, od przydrożnej kapliczki prowadzi aleja okazałych, stuletnich lip drobnolistnych. Na skraju doliny Wieprza aleja skręca pod kątem prostym i biegnie szczytem stromej skarpy, gdzie rosną jesiony wyniosłe. Stąd w odległości ok. 100 m stoi wiekowy okaz kasztanowca białego o imponujących rozmiarach. Przejżdżając przez Nowogród, możemy obserwować typowe dla tej części wyżyny plantacje chmielu.

13 km - Kijany

W odległości 5 km od Nowogrodu znajduje się wieś Kijany, w której to rzeka Wieprz wychodzi z głębokiego i malowniczego przełomu utworzonego przez Łęczyński Guz Kredowy. Kijany znane są od XV w. W 1598 r., staraniem ówczesnego

właściciela - Piotra Czernego, chorążego lubelskiego, powstał drewniany kościół i niebawem przeniesiono tu parafię z pobliskiego Nowogrodu. W XVII/XVIII w. rozwinął się kult obrazu Matki Boskiej Kijańskiej. W 1683 r. przed wyprawą wiedeńską Atanazy Miączyński, właściciel pobliskich Zawieprzyc, ślubował w kościele w Kijanach, że jeśli szczęśliwie powróci do domu, ufunduje mурowany kościół. Obietnica została spełniona.

fol. Małgorzata Kolary-Woźniak Demeter

WARTO ZWIEDZIĆ:

8 Kościół pw. Św. Anny w Kijanach

Od 1723 r. Kijany mogły szczycić się wybudowanym w stylu barokowym jednonawowym kościołem. W 1911 r. wydłużono główną nawę kościoła, wzniesiono wieżę oraz dzwonnice. Zwiedzając wnętrze kościoła możemy zobaczyć liczne portrety oraz epitafia, w tym tablicę pamiątkową Atanazego Miączyńskiego, a także chrzcielnicę i dwa ołtarze boczne, pochodzące z II połowy XVIII w., utrzymane w stylu rokoka. W ołtarzu głównym znajduje się obraz Matki Boskiej Kijańskiej. Prezbiterium wybudowane zostało jako niższe i węższe od nawy, zamknięte półkoliście, przy nim - od północy - znajduje się zakrystia. Po obu stronach nawy możemy obserwować kwadratowe kaplice, które na zewnątrz zwieńczone są dekoracyjnymi, barokowymi szczytami. Kościół posiada także organy sprzed 1781 r., które zastąpiły poprzednie pozytywki z 1650 r. (małe organy, nieprzenośne, które nie mają klawiatury nożnej z odpowiadającą jej samodzielną sekcją głosową). Oprócz tablicy poświęconej pamięci fundatora we wnętrzu kościoła znajduje się tablica poświęcona Zdzisławowi Brońskiemu ps. „Uskok” - dowódcy oddziału partyzanckiego AK.

9 Pałac Rodziny Sonnenbergów

Po zwiedzaniu kościoła możemy udać się do malowniczego parku. W rozciągającym się nad doliną Wieprza ogrodzie z przełomu XVII/XVIII w. rosną m.in. ponad stuletnie drzewiaste cisy i inne pomnikowe drzewa. W centrum parku znajduje się neorenesansowy pałac. Budynek został wybudowany według projektu Apoloniusza Pawła Nieniewskiego przez niemiecką rodzinę Sonnenbergów na zrabach wcześniej istniejącego tutaj zamku. Świadczą o tym piwnice pałacowe o sklepieniu kolebkowym z lunetami. Charakterystycznym elementem jednopiętrowego pałacu są dwa posągi bogini mądrości Ateny i bogini urodzaju Demeter, wykonane w Charlottenburgu pod koniec XIX w., usytuowane na filarowo-arkadowym portyku oraz zbudowana na planie ośmioboku z galerią dla orkiestry sala balowa. Podczas pożaru w 1926 roku okazały pałac uległ całkowitemu spaleni. Odbudowany po wojnie od dnia dzisiejszego służy Zespołowi Szkół Rolniczych w Kijanach.

fol. Agnieszka Łazuga Kościół pw. św. Anny w Kijanach

WARTO ZWIEDZIĆ:

10 Cmentarz parafialny w Kijanach

Będąc w Kijanach, nie możemy zapomnieć o cmentarzu parafialnym. Warto zobaczyć grobowiec rodziny Skłodowskich. Jest tu pochowany Józef Skłodowski, dziadek Marii Skłodowskiej-Curie, polskiej noblistki w dziedzinie fizyki i chemii. Znajduje się tu także mogiła pięciu uczestników Powstania Styczniowego z 1863 r. z oddziału Kazimierza Bogdanowicza, oraz mogiły upamiętniające żołnierzy poległych w I i II wojnie światowej. Warto również zwrócić uwagę na symboliczny pomnik z 1990 r., poświęcony kpt. Zdzisławowi Brońskiemu, słynnemu „Uskokowi”, dowódcy WiN podziemia na Lubelszczyźnie, poległemu 21 maja 1949 r. w pobliskiej Dąbrówce (obecnie Nowogród).

fot. Małgorzata Kolary-Woźniak
Grobowiec rodziny Skłodowskich

fot. Agnieszka Łazuga
Pomnik kpt. Zdzisława Brońskiego ps. "Uskok"

fot. Łukasz Pawlak
Wnętrze kościoła pw. św. Anny

W wielkim ołtarzu kościoła pw. św. Anny znajduje się obraz Matki Bożej Kijańskiej, czczony przez ludność miejscową oraz pielgrzymów z całej Polski. Historia kultu obrazu znana jest od kilku wieków. Świadczą o tym zachowane dokumenty m.in. księga prowadzona od 1726 r. w archiwum parafii w Kijanach. Pierwowzorem obrazu Matki Bożej w Kijanach jest obraz rzymski pochodzący z IV w., znajdujący się w Bazylice Matki Bożej

Większej – zatytułowany „Salus populi Romani”. Późniejsze wersje obrazu znajdują się w Krakowie i we Lwowie. Technika wykonania obrazu przypomina technikę malarską malarzy włoskich z przełomu XVI - XVII w. Prawdopodobnie obraz został wykonany w 1623 r. i sprowadzony przez Piotra Czernego, który szczególnie troszczył się o uposażenie kościoła i parafii.

W Kijanach na drugim skrzyżowaniu skręcamy w lewo i jedziemy przez Stawek (15 km). W kolejnej miejscowości - Łuszczów Pierwszy (18 km) - skręcamy w prawo i jedziemy w kierunku Kolonii Łuszczów (22 km) do Ciechanek Krzesimowskich (31 km). Z Ciechanek, skręcając w prawo, udajemy się do Łęcznej (32 km). Przejeżdżając przez te miejscowości, pocujemy typowy klimat Wyżyny Lubelskiej – nasze oczy sycić będzie widok malowniczych pól i upraw chmielu.

Trasa 3

- ≡ Łęczna
- ≡ Ciechanki Krzesimowskie/Łęczyńskie
- ≡ Łęczuchów
- ≡ Wólka Łęczuchowska
- ≡ Ciechanki
- ≡ Łęczna

Trasa wiedzie głównie przez tereny położone w gminie Milejów, najbardziej zalesionej części Powiatu Łęczyńskiego. Właśnie ten, pełen pięknych widoków, obszar sprawił, że wzdłuż doliny rzeki ustanowiono Nadwieprzański Park Krajobrazowy. Dolina Wieprza stanowiła od dawna osadniczą, zarówno na tym terenie, jak również na sąsiadujących obszarach, a Łęczuchów i okolice zalicza się do najstarszych siedlisk zamieszkałych przez ludzi.

0 km - Łęczna

Trasę rozpoczynamy w Łęcznej (opis miasta znajduje się na str. 22). Następnie udajemy się w kierunku południowym, do Ciechanek Krzesimowskich/Łęczyńskich.

5 km - Ciechanki

Analizując karty historii, możemy dowiedzieć się, że Ciechanki istnieją od XIV w. Wówczas to właścicielami miejscowości byli bracia Dzierżka i Ostasza z Bejsc. Od 1383 r., po przekazaniu przez Strzechnę, dziedziczkę ze Spicyzny na swojemu teściowi Jakuszowi z Bończy połowy wsi, Ciechanki uległy rozdrobieniu pomiędzy kilku właścicieli. Po fakcie tym wieś stała się przedmiotem różnego rodzaju zastawów, dzierżaw i sprzedaży.

W XV w. Ciechanki zostały podzielone pomiędzy dwóch braci, Stanisława i Macieja. Stanisław otrzymał część pod Krzesimowem, ze stawem, pół stawu w Gaci i pół młyna. Maciej natomiast dostał pół wsi od strony Trębaczowa wraz z dwoma stawami na rzece, łąkami, barciami, pastwiskami i wrębem w lasach, będących własnością Stanisława. Do dziś spotykamy określenia - Ciechanki Krzesimowskie i Łęczyńskie - być może wynika to

z piętnastowiecznego podziału. Część wsi Ciechanki, ta bliżej Łęcznej, zasilana dobra przynależne do Łęcznej prawdopodobnie w końcu XVI w., bądź na początku XIX stulecia. Taki stan rzeczy trwał do drugiej połowy XIX w., kiedy to w wyniku uwłaszczenia wieś odpadła od Łęcznej. Druga część wsi wchodziła w skład dóbr Krzesimów. Pomiedzy Ciechankami i Łęczuchowem, leżącym na przeciwległym brzegu Wieprza, zaczyna się przełomowy odcinek rzeki.

Wąska i malownicza dolina stanowi fragment Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego (zob. str. 27). Rzeka płynie tu wśród malowniczych, stromych zboczy o wysokości dochodzącej do 25 m.

9 km - Łęczuchów

Wieś Łęczuchów to miejsce posiadające ciekawą i bogatą przeszłość. Niegdyś mieściła się tutaj siedziba znakomitego rodu Kuropatów, których przedstawiciele zajmowali wysokie stanowiska państwowe. Duży rozgłos zdobył m.in. Jan Kuropatwa, który w ówczesnych czasach zrobił zawrotną karierę polityczną. Rozpoczął ją na dworze czwartej żony Jagiełły, Zofii Holszańskiej. Po śmierci króla Władysława III był gorącym zwolennikiem kandydatury Kazimierza Jagiellończyka na tron polski, a z chwilą objęcia przez niego rządów stał się jego najwierniejszym sługą. W 1453 r., wraz ze starostą lubelskim, oblegał zamek w Oświęcimiu i pobił wojska księcia oświęcimskiego Janusza oraz Przemysława, księcia na Toszku, którzy stale nękali napadami ziemię krakowską. W czasie wojny z Zakonem Krzyżackim przebywał u boku króla. Działał aktywnie m.in. na rzecz wcielenia do Polski ziemi bełskiej. Jan Kuropatwa, umierając w 1462 r., należał do najbogatszych ludzi w Lubelskiem. Obok Łęczuchowa dzierżawił sąsiadujące wsie: Wólkę Łęczuchowską, Ciechanki Łęczuchowskie, Górne, Milejów, Ostrówek, Zakrzów, Rogalice, a przejściowo w jego rękach było 8 innych wsi. Z końcem XVI w. folwark łęczuchowski był własnością Pawła Orzechowskiego, obrotnego gospodarza własnych włości, który również na kartach historii zapisał się jako świetny polityk. W pierwszej połowie XVIII w. wieś przeszła w ręce Suffczyńskich. Przedstawiciele tego rodu również zasługują na uwagę. Uczestniczyli oni w Konfederacji Barskiej, walczyli u boku Napoleona. Po śmierci pierwszego właściciela Łęczuchowa - Józefa - zarządzanie majątkiem przeszło

w ręce Kajetana i Stanisława Suffczyńskich. Bracia słynęli wówczas z niesamowitej gościnności. Odwiedzał ich m.in. Henryk Michał Kamiński, działacz polityczny, publicysta, ekonomista i filozof. O niesłychanym klimacie miejsca i gościnności gospodarzy ów filozof pisał tak: „W pięknym położeniu nad samym Wieprzem leży wieś Łęczuchów, gdzie mieszkała moja siostra, natenczas Suffczyńska. Wszystko, co wieś może uczynić przyjemną, tam było. Rzeka spławna kilkadziesiąt kroków od domu, ożywiony widok mostu i drogi bardziej uczęszczanej; dom jakby pośrodku ogrodu, a nade wszystko bajeczna, niesłychana gościnność dla wszystkich przybywających. Mój szwagier, Kajetan Suffczyński, był z tych szczęśliwych ludzi, którzy wszędzie mają niesłychaną liczbę przyjaciół, którzy powszechnie są lubiani, których żywiołem i szczęściem jest przychylność ludzka, a którzy sami radzi by przyjaciółmi być nieledwie całego świata i każdemu być pożytecznymi. W nim prawdziwa, nie zmyślona była radość, z którą każdego gościa witał. Domu Łęczuchowskiego było, że się tak wyrażę, specjalnością przyjmować gości, być dla wszystkich otworem; jakoż w istocie był to jeden z najznacniejszych punktów zbioru tej okolicy, a nawet wielu okolic, bo się z bardzo daleka tam ścigali. Może być, że cokolwiek próżności było pomiędzy przyczynami tej gościnności, która wszystkich do jak najczęstszych bywania wzywała, lecz przyjęcie było tak szczere, tak serdeczne, że ujmowało wszystkich”.

Kajetan Suffczyński słynął z niepospolitego daru gawędziarskiego. Jego imiennik - Kajetan Krzesimowski - wspominał go jako osobę posiadającą „nieporównywalny dar opowiadania”. Słuchano go nieraz godzinami. W średnim wieku dał się poznać jako literat, autor gawęd drukowanych w czasopiśmie, a głównie bardzo poczytnych powieści biograficznych, poświęconych Tadeuszowi Kościuszcze (Zawsze oni. Obrazy historyczne i obyczajowe z czasów Kościuszki i legionów) oraz Kazimierzowi Pułaskiemu (Rodzina konfederatów), pisanych pod pseudonimem K.S. Bodzantowicza, a wydanych w kilku tomach po jego śmierci. Kajetan Suffczyński, opisujący chwałę polskiego oręza, postrzegany był jako poprzednik Henryka Sienkiewicza i Wacława Gąsiorowskiego. W Rodzinie Konfederatów opisywał uczestników i losy konfederatów barskich. Część pierwszą autor poświęcił regimentarzowi konfederacji, Józefowi Pułaskiemu a drugą jego synom - Kazimierzowi i Franciszkowi.

fol. Stanisław Turski Dwór w Łańcuchowie

Dzięki licznym podróżom Kajetan Suffczyński poznawał wielu wybitnych ludzi m.in. Edwarda Rastawieckiego z Nowosiótek – słynnego kolekcjonera i historyka sztuki, autora pierwszego Słownika malarzy polskich oraz Słownika rytoników polskich, współzałożyciela Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych.

Właściciel dóbr łańcuchowskich dał się poznać jeszcze z innej strony. Oto w 1858 r. przybył wraz z dwiema córkami do ciotecznej siostry, Karoliny Lipińskiej, do Lublina, gdzie urodził się Wincenty Pol. Na cześć bardzo popularnego poety odbywały się uroczyste zebrania i uczty. Podczas jednej z nich Kajetan Suffczyński zaproponował, żeby ofiarować Polowi majątek Firlejowszczyzny pod Lublinem. Majątek ten wraz z dworkiem należał kiedyś do ojca poety. Stało się to faktem, majątek wykupiono i uroczystie przekazano Polowi. Dziś w dworku, odrestaurowanym i przeniesionym blisko śródmieścia Lublina, mieści się muzeum poety. Po powstaniu styczniowym obaj Suffczyńscy przenieśli się na jakiś czas do Łuczyc koło Sokala. Po śmierci Kajetana majątek przejął Juliusz Suffczyński, następnie jego córka Pelagia, która wyszła za mąż za J. Wołk-Łaniewskiego.

W 1900 r. majątek przeszedł w ręce rodziny Steckich. Jan Stecki (1807-1954) był aktywnym działaczem politycznym (minister w Radzie Regencyjnej, sena-

tor), należał do Narodowej Demokracji i Stronnictwa Chrześcijańsko-Narodowego. Działalność społeczna właściciela dóbr łańcuchowskich nie przeszkadzała mu w byciu dobrym gospodarzem. Starał się on, aby w majątku używano nowoczesnych metod uprawy roli i hodowli. W latach 1903-04, na ruinach dawnego zamku, postanowił wznieść nowoczesną siedzibę.

11,5 km - Wólka Łańcuchowska

Wieś rozciągnięta wzdłuż Wieprza, który mocno tu meandruje i pozostawia wypełnione wodą tzw. „wieprzyska”.

fol. Agnieszka Łazuga Cmentarz wojenny w Łańcuchowie

WARTO ZWIEDZIĆ:

1 Dwór w Łańcuchowie

Zaprojektowany został przez Stanisława Witkiewicza. Jan Stecki natknął się na anons w „Kurierze Warszawskim”, informujący, że Stanisław Witkiewicz projektuje domy w stylu zakopiańskim dla chętnych z całej Polski. Steccy zdecydowali się w ciągu kilku dni. Dnia 11 marca 1901 r. Jan napisał list do zakopiańskiego architekta z prośbą o zaprojektowanie dworu w Łańcuchowie. List ten zapoczątkował ciekawą korespondencję, liczącą 16 sztuk (jedenaście listów Steckiego do Witkiewicza przechowywanych jest w zbiorach Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem; pozostałe pięć stanowi odpowiedzi architekta na niektóre listy inwestora i znajdują się w zbiorach rękopiśmiennych Biblioteki Uniwersyteckiej KUL). W listach możemy wyróżnić dwa nurty tematyczne. Pierwszy odnosił się do samej kwestii budowy nowego dworu. Nie była to sprawa prosta, ponieważ, aby obniżyć koszty, Steccy życzyli sobie, by dwór został postawiony na fundamentach XVIII-wiecznego budynku, który uległ rozbiórce. Dlatego też Jan Stecki wysłał do Zakopanego pomiar fundamentów wraz z dość dokładną listą życzeń, co do rozplanowania wnętrza. W pierwotnym zamierzeniu zamawiającego korpus dworu miał być piętrowy, a skrzydła parterowe. Nadto życzeniem Steckiego było, aby jeden z pokoi był w całości wykonany w stylu zakopiańskim. Witkiewicz z radością odniósł się do tej prośby. Zaakceptował też większość propozycji, odnoszących się do układu wnętrza, niemniej zaproponował też pewne zmiany, mające uczynić dom bardziej funkcjonalnym. Zwracał m.in. uwagę na konieczność prawidłowych rozwiązań sanitarnych. Ostateczny projekt, dopracowany przez budowniczego – Tadeusza Praussa, został przez Steckich przyjęty entuzjastycznie. Szczególnie inwestorom spodobał się pomysł wykonania elewacji z cegły licowej. Pokój stołowy, zgodnie z życzeniem właścicieli, został wykończony w całości w stylu zakopiańskim. W tym stylu powstała również brama wjazdowa. Budowa została zakończona w 1904 r., o czym Jan Stecki niezwłocznie napisał Witkiewiczowi. Oprócz listów, których tematem były plany, projekty i dokumentacja techniczna, zachowała się korespondencja dotycząca dyskursu o stylu pomiędzy artystą i koneserem. Koneserem jednak szczególnie, bo nie tylko esteta, ale i politykiem, poszukującym możliwości zmanifestowania swoich poglądów. Propozycję Witkiewicza, wraz z jej teoretycznym uzasadnieniem, Stecki odczytywał dwojako. Jako ucieczkę przed wszechogarniającym sztukę polską kosmopolityzmem, ale również jako wezwanie do jedności wszystkich Polaków, niezależnie od zaborów. Tym, co miało ich połączyć była narodowa sztuka. Z listów wynika, że Stecki doskonale orientował się w kierunku dyskusji o stylu. Pisał, że nie chce domu w stylu renesansu nadwieprzańskiego lub szkaradnej tyrolszczyzny. Właściciel podkreślał, że chciał mieć dom swojski, a więc dom polski, narodowy, którego charakter byłby oczywisty na pierwszy rzut oka. Jego nowy dwór miał być manifestacją postawy patriotycznej w zniewolonej ojczyźnie. Podobnie problem rozumiał Witkiewicz. Prośbę Steckiego przyjął z radością, a co najważniejsze – zobowiązał się do wykonania projektu nieodpłatnie. Stecki, dziękując za przyjęcie jego „zlecenia” pisał: „Wiem, przecie, iż Pan to czyni nie dla osoby mojej, tylko przez miłość do sztuki ojczystej”. W dalszym ciągu podkreślał, że zdaje sobie sprawę, iż misję tę Witkiewicz podjął z pobudek patriotycznych. Tak też rozumiał i swoją rolę – jako pośrednika „między umysłem i sercem Szanownego Pana, a wielką sprawą przyszłości, sprawą stworzenia budownictwa polskiego i nadania ziemi naszej cech oryginalnego piękna”. Architekt podkreślał, że jednym z jego głównych celów jest wybudowanie na Lubelszczyźnie pierwszego prawdziwego polskiego dworu. Przewidywał, że nowopowstały dwór będzie wzorem dla innych dworów budowanych w Lubelskiem. Dwór Steckich był dla Witkiewicza przykładem na to, że można przenieść wzorce architektury podhalańskiej do architektury murowanej. Pisał więc: „Dwór Państwa będzie i tak promieniował i niechybnie wpłynie na rozwój dalszego polskiego budownictwa”. Również Steccy podzieliali przekonania artysty. W imieniu swoim i żony Jan Stecki pisał: „Czujemy się prawdziwie szczęśliwi, że będziemy mieli – jak Pan pisze – >>dom polski<<, że z myślą o jego powstaniu wiązać się będzie zawsze nazwisko Szanownego Pana”. W innym miejscu zaś Stecki napisał: „Nic też miłszego nie mogłoby być dla nas nad wywołanie naśladownictwa w okolicy bliższej czy dalszej, naśladownictwa, które by potęgowało wielki ruch dążący do unarodowienia kultury życia codziennego”. Niewątpliwie oboje Steccy kierowali się poczuciem obowiązku patriotycznego i pewnej misji wobec narodu. To wywołanie naśladownictwa, o którym pisał, było przecież niczym innym, jak pragnieniem uczestniczenia w odrodzeniu życia narodowego, poprzez udział w rozwoju kultury polskiej. W świetle przedstawionej korespondencji, zwiedzając dwór możemy być przekonani, że budowla nie powstała w wyniku fascynacji modą, ale jako manifest patriotyzmu w zniewolonym kraju. Obecnie dwór znajduje się w rękach prywatnych. Jego zwiedzanie odbywa się tylko za zgodą właścicieli.

fot. Stanisław Turski Rzeka Wieprz

WARTO ZWIEDZIĆ:

2 Kościół pw. Jana Chrzciciela z lat 1812-1817

Kościół w stylu barokowo-klasycystycznym z elementami neogotyckimi. Ufundowali go Józef i Anna Sufczyńska. We wnętrzu kościoła znajduje się późnobarokowy obraz Marki Boskiej z Dzieciątkiem i piękna polichromia wykonana przez Stanisława Teysseyra, Józefę Wnukową i Jerzego Wolffa. Artyści ci zamieszkali w latach 1944-19445 tutejszy dwór, który zamieniono, po zakończeniu działań wojennych, na ośrodek bezdomnych artystów plastyków z Lublina i okolic. Obok kościoła znajdują się dwie dzwonnice.

3 Cmentarz wojenny

Ulokowany w centrum wsi. Znajduje się na nim mogiła uczestnika powstania styczniowego, Romualda Kostowskiego i groby mieszkańców, zamordowanych przez hitlerowców 27 marca 1944 r. Naprzeciwko cmentarza możemy zobaczyć kopiec ziemny z krzyżem. Jest to zbiorowa mogiła ok. 80 żołnierzy austriackich i niemieckich oraz 50 żołnierzy rosyjskich z 1915 r.; z boku kopca znajdują się groby oficerów.

17 km - Ciechanki

Z Wólki Łańcuchowskiej skręcamy w prawo i jadąc prosto, dojeżdżamy do Ciechanek, wsi położonej nad malowniczymi łąkami przy rzece Wieprz.

W Ciechankach znajduje się opuszczony i przechodzący w ruinę murowany dwór z XIX w. Mieszkała tu grupa literatów, którzy po zakończeniu działań wojennych w 1944 r. znaleźli się w województwie lubelskim. Dwór stoi w 10-hektarowym parku, w którym rosną głównie kasztanowce i grochodrzewy oraz pojedyncze okazy drzew rzadkich.

18 km - Łęczna

(opis miasta znajduje się na str. 22).

fot. Agnieszka Łazuga
Kościół pw. Jana Chrzciciela w Łańcuchowie

Trasa 4

- » Cyców
- » Bekiesza
- » Małków
- » Przymiarki
- » Świerszczów
- » Kol. Świerszczów
- » Ostrówek Podyski
- » Garbatówka
- » Kopina
- » Cyców

Trasę rozpoczynamy w Cycowie, miasteczku o typowo rolniczym charakterze. Szlak wiodący przez miejscowości i tereny Gminy Cyców zaliczany jest do jednego z ciekawszych na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim. Na atrakcyjność obszaru składają się duże kompleksy leśne i rozległe torfowiska. Wszystko to sprawia, że miejscowości Gminy Cyców posiadają predyspozycje do rozwoju rolnictwa ekologicznego i zakładania gospodarstw agroturystycznych.

0 km - Cyców

Pierwsze wzmianki o Cycowie pojawiły się już w XV w. W przeszłości Cyców zaliczał się do jednego z największych ośrodków uprawy lnu i płóciennictwa. Z tym też wiąże się nazwa miejscowości - cycem nazywano dawniej perkalową tkaninę białą lub kolorową. Geneza nazwy ma też swoje drugie źródło - 'cyc' to także technika drukowania tkanin, czyli nanoszenia na nie barwnych wzorów, a drukowane tkaniny zwano w przeszłości bagajkami lub cycami. Najbardziej dynamiczny rozwój wsi miał miejsce na przełomie XVIII/XIX w., w okresie, gdy wieś należała do rodu Rulikowskich. Niestety, w latach 1880-81 majątek rodu rozparcelowano. W sąsiedztwie powstało kilka kolonii osadników niemieckich.

Jednym z najważniejszych wydarzeń w dziejach wsi był rozegrany 16 sierpnia 1920 r., bój 7. Pułku Ułanów Lubelskich mjr. Zygmunta Piaseckiego (w składzie 4 brygady jazdy) z grupą bojową 58. sowieckiej dywizji strzelców. Bitwa cycowska miała miejsce z dala od teatru walk polsko-bolszewickich. Zatrzymała ona atak wojsk nieprzyjaciela na Lublin, skąd była otwarta droga na Warszawę. Dzięki temu bitwa przeszła do dziejów oręża polskiego jako błyskotliwe zwycięstwo nad silniejszym przeciwnikiem. Po ciężkich walkach 4. brygady jazdy z brygadą piechoty Grupy Mozyrskiej Armii Czerwonej 15 i 16 sierpnia w okolicach

Garbatówki, Świerszczowa, Cycowa, Wólki Cycowskiej i Głębokiego siły bolszewickie zostały pokonane. Decydującą rolę odegrała szarża 3. i 7. Pułku Ułanów Lubelskich oraz taktyczne umiejętności mjr. Zygmunta Piaseckiego. W bitwie po stronie polskiej zginęło 7 kawalerzystów, a 18 zostało rannych. Strat bolszewików nie zdołano obliczyć - noc uniemożliwiła dokładne przeszukanie pola walki. 7 Pułk Ułanów Lubelskich za działania wojenne został odznaczony Orderem Virtuti Militari.

Niestety, lata wojny nie były tak szczęśliwe dla Cycowa jak wieść o zwycięstwie nad bolszewikami. II wojna światowa przyniosła kolejne straty. Wiosną 1942 r. hitlerowcy zamordowali we wsi ponad 120 osób, głównie Żydów. Cyców wraz z pobliskimi wsiami stał się przykładem realizowania przez hitlerowców zasady odpowiedzialności zbiorowej. Za pomoc udzieloną osobom wyznania mojżeszowego, mieszkańcy płacili życiem. W meldunku AK, czytamy: *Kilka dni temu zjawił się*

oddział niemiecki i stwierdziwszy obecność w okolicy dywersantów, otoczyli las. O godz. 10 rano wjechał do lasu samochód pancerny, w którym znajdowało się dwóch oficerów SS i trzech szeregowych.... Wkrótce po tym usłyszano kilka strzałów. Upłynęły godziny, a samochód z lasu nie wyjeżdżał i Niemcy czekali niezdecydowani. Wreszcie o godz. 17 zarządzono koncentryczny atak. W lesie nie znaleziono nikogo. Na drodze wśród drzew stał spalony samochód pancerny, a w nim 5 zwęglonych trupów. Po tym odkryciu Niemcy wyszli z lasu, schwytali i rozstrzelali kilkuset chłopów z okolicznych wsi.

foto. Paweł Enskajt
Ekspozycja w Izbie Tradycji w Cycowie

WARTO ZWIEDZIĆ:

Centrum - Cyców

Przejeżdżając przez centrum Cycowa naprzeciwko Urzędu Gminy możemy zauważyć pomnik zaprojektowany i wykonany na kształt przydrożnej kapliczki, zakończony krzyżem, a na nim napis: Chwała bohaterom wojny polsko-bolszewickiej poległym w zwycięskiej bitwie na polach gminy Cyców 15-16 sierpnia 1920 r. W listopadzie 1939 r., z rozkazu niemieckiej żandarmerii, obelisk został zniszczony. Bryłę pomnika zakopano w miejscu, gdzie wówczas stał, natomiast krzyż i tablica zaginęły. Po upadku komunizmu pomnik został odkopany. Wrócił na swoje miejsce wraz z krzyżem, który odnaleziono na plebanii. Pomnik został uzupełniony o orła w koronie, a nową tablicę, odlaną w brązie, wykonał lubelski artysta. W pobliskim Zespole Szkół w Cycowie znajduje się Izba Tradycji z ekspozycją dotyczącą historii bitwy pod Cycowem.

Pamiętając o tym, że gmina Cyców stanowiła mozaikę kulturową, możemy wyobrazić sobie znajdujące się tu niegdyś gospodarstwa żydowskie, niemieckie, rosyjskie i polskie. Najwięcej osób wyznania mojżeszowego zamieszkiwało na dzisiejszej ulicy Chełmskiej, w centrum Cycowa. Dom modlitwy mieścił się w miejscu gdzie obecnie wybudowany jest punkt skupu mleka. Jego właścicielem był Mordko Heryng. Na cycowskim rynku znajdował się zakład obuwniczy Rotholdsa, obok sklep bławatny, dalej młyn i olejarnia motorowa Pilicera oraz piekarnia. Żydzi, oprócz Cycowa, zamieszkiwali tereny dzisiejszej Wólki Cycowskiej i Bekieszy.

Śladów narodowości niemieckiej możemy doszukiwać się na tych terenach od XIX w. W Cycowie mniejszość niemiecka zamieszkiwała obecną ul. Kościelną, przy końcu której mieścił się kościół protestancki (potocznie zwany Kirchą) oraz folwark. Od 1940 r. w kościele znajdował się zbor ewangelicki, jeden z trzech (obok Chełma i Kamienia), w którym odprawiano stałe nabożeństwa. Narodowość niemiecka stanowiła prawie połowę mieszkańców Cycowa. Gospodarstwa niemieckie znajdowały się ponadto w miejscowości: Abramówek, Bogdanka, Janowica, Marynka, Stręczyn Nowy, Wólka Nadrybska, Zaróbka. Ludność niemiecka, podobnie jak żydowska, zachowywała swoją odrębność kulturową. Sprzyjał temu zwarty charakter osadnictwa, odmienny styl życia oraz zawieranie związków małżeńskich we własnym kręgu.

fot. Paweł Enskajt
Cmentarz wojenny w Cychowie

WARTO ZWIEDZIĆ:

1 Cmentarz wojenny

Na cmentarzu wojennym w Cychowie zostali pochowani bohaterowie wojny polsko-bolszewickiej. U wrót cmentarza stoi pomnik z napisem Cmentarz wojenny z lat 1915-1920 z dodatkową tablicą poświęconą poległym w 1920 r. Cychowski cmentarz, jak i pozostałości cmentarza w Adamowie (zachowało się kilka nagrobków z krzyżami), są niemymi świadkami tamtych wydarzeń.

WARTO ZWIEDZIĆ:

Kościół pw. Opieki św. Józefa w Cychowie

Historia starego, nieczynnego dziś kościoła w Cychowie jest typowa dla wielu świątyń wschodniej Polski, gdzie na mocy unii brzeskiej z 1596 r. część wyznawców prawosławia uznała papieża za głowę Kościoła i przyjęła dogmaty katolickie, zachowując bizantyjski ryt liturgiczny. Początkowo była to cerkiew unicka pw. św. Michała Archanioła, zbudowana w latach 1860 - 1870 w stylu bizantyjskim. Od 1875 r. po kasacie unii - cerkiew prawosławna, a od 1918 r. kościół rzymskokatolicki pw. Opieki św. Józefa.

fot. Beata Cieślińska
Kościół pw. Opieki św. Józefa

fot. Małgorzata Kolary-Woźniak Kościół pw. św. Bazylego

15,5 km - Świerzczów

Wyjeżdżając z Cycowa kierujemy się na wschód w stronę Bekieszy. Przejeżdżając przez Bekieszę, następnie przez Małków (8,5 km) i Przymiarę (10,5 km), dojeżdżamy do Świerzczowa (15,5 km), wsi założonej w 1440 roku.

Na zachodnim krańcu widoczne są pozostałości parku dworskiego założonego przez ród Rulikowskich w XVII w. (na cmentarzu przykościelnym w pobliskim Wereszczynie znajduje się kaplica grobowa Rulikowskich). Zachowały się w nim trzy podwójne szpalere lipowe i piękne pomniki przyrody: lipy drobnoliściaste, grab pospolity oraz jesion wyniosły. Ponadto możemy zwiedzić, powstałą w 1801 roku, cerkiew unicką o zrębowej konstrukcji. W 1875 r. zmieniono obrządek unicki i do 1923 r. odprawiane były tu prawosławne liturgie. Po I wojnie światowej budynek przeznaczono na kościół rzymskokatolicki pw. św. Bazylego, w którym do dziś odprawiane są nabożeństwa. Świątynia wyposażona jest głównie w elementy z XVIII i XIX w. We wnętrzu możemy podziwiać ołtarz z obrazem Najświętszej Marii Panny z XVII w. Obok kościoła znajduje się drewniana dzwonnica. Wyjeżdżając ze Świerzczowa, kierujemy się na zachód przez Kolonię Świerzczów (17,5 km), Ostrówek Podyski (19 km) i Garbatówkę (21 km) do Kolonii Garbatówka (23 km).

WARTO ZOBACZYĆ:

2 Jezioro Świerzczów
 Jadąc na południe od wsi możemy zatrzymać się przy rezerwacie wodno-torfowiskowym „Jezioro Świerzczów”. Ponad 12,25 ha obszaru jeziora i pas torfowisk znajduje się pod ścisłą ochroną. Pozostała część chroniona jest częściowo. Przy brzegu jeziora i w zagłębieniach terenu wypełnionych wodą można spotkać siedliska owadożernych roślin chronionych – pływaczy. Na otwartych przestrzeniach torfowisk rośnie niebiesko kwitnący kosaciec syberyjski.

fot. Tomasz Cybulski
 Rezerwat wodno-torfowiskowy, Jezioro Świerzczów

23 km - Kolonia Garbatówka

W cieniu drzew - białodrzewia i lip - porastających zabytkowy park podworski, możemy cieszyć się ciszą i wypoczynkiem.

W Kolonii Garbatówka archeolodzy odkryli eksponaty datowane na 8500-6500 lat p.n.e., a wśród nich m.in. grób skrzynkowy kultury amfor kulistych, wykonany z 11 płyt płaskowca sarmackiego. W grobie odsłonięto pozostałości pochówku. Badania wykazały, że zmarłemu włożono do grobu dwa naczynia i dwie siekiery wykonane z krzemienia. Zwłoki prawdopodobnie były wcześniej poddane rytualnemu zabiegowi, któremu mogły towarzyszyć praktyki kanibalistyczne. W niewielkiej odległości od skrzyni grobowej odkryto jamę ze śladami palenia ognia, część naczyń i narzędzi kamiennych. Konstrukcja skrzyni grobowej wskazuje na wysoki poziom cywilizacyjny pradziejowej społecz-

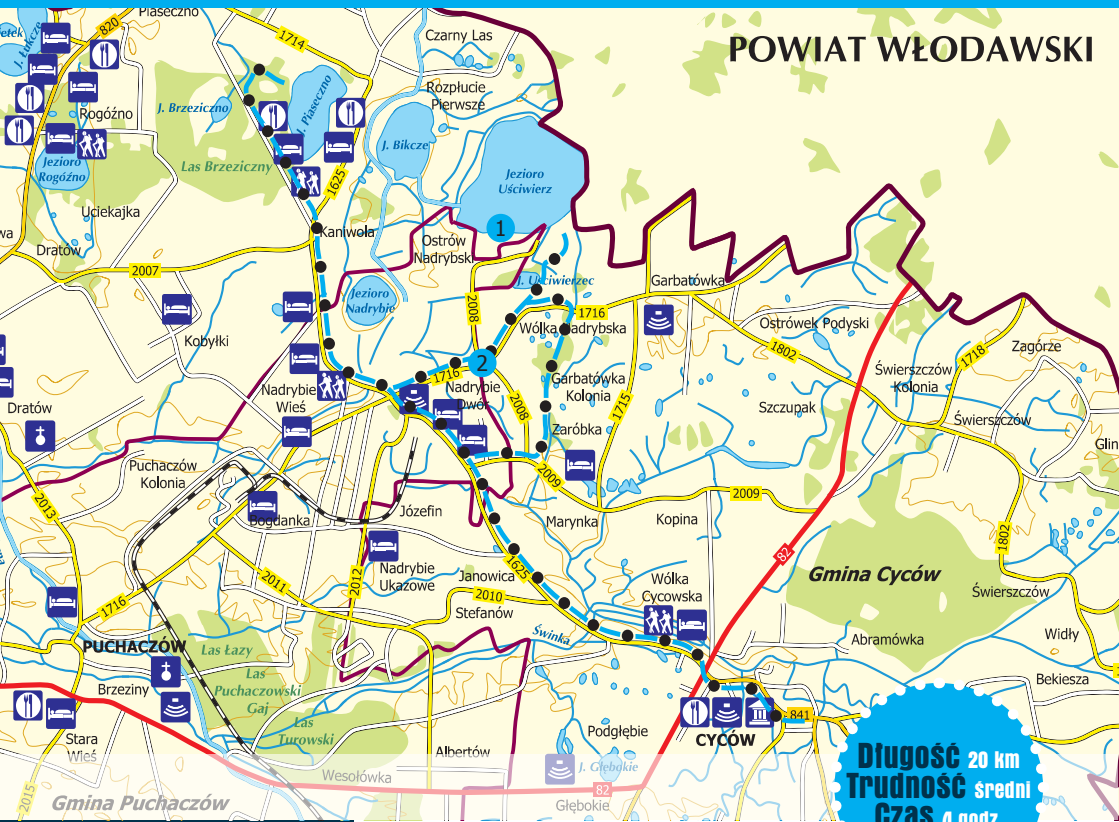
ności. Ekspozycję dokumentującą znaleziska pochodzące z wykopaliisk możemy zobaczyć w Szkole Podstawowej w Garbatówce, natomiast płytę grobowca na placu Szkoły Podstawowej w Nadrybiu.

26 km - Kopina

Przejeżdżając przez Kolonię Garbatówkę (23 km), docieramy do Kopiny. Tutaj możemy zobaczyć stałą ekspozycję przedstawiającą historię miejscowości (wystawa znajduje się w świetlicy wiejskiej) i dobrze zachowane **3** drewniane budynki z połowy XX w. oraz figury, z których najstarsza pochodzi z 1905 r. Z Kopiny, drogą nr 82 wracamy do Cycowa (31 km).

fot. Beata Cieślińska
 Grobowiec neolityczny w Nadrybiu

- » Cyców
- » Nadrybie Dwór
- » Wólka Nadrybska - (pętla)
- » Nadrybie Wieś
- » Kaniwola
- » Rozplucie Pierwsze
- » Piaseczno

Trasa wiedzie przez wschodnią część powiatu łęczyńskiego. O atrakcyjności trasy świadczą malownicze krajobrazy i lasy. Na trasie możemy zatrzymać się w jednym z wielu gospodarstw agroturystycznych.

0 km - Cyców

Z Cycowa ruszamy szosą w kierunku Wólki Cycowskiej (2,5 km).

2,5 km - Wólka Cycowska

We wsi znajduje się obelisk, poświęcony zamordowanym Żydom i Polakom w czasie II wojny światowej. Ponadto znajdują się tutaj dwa gospodarstwa agroturystyczne, w których możemy posilić się przed dalszą podróżą. Przejeżdżając przez Wólkę Cycowską, ruszamy na północ, w kierunku Wólki Nadrybskiej.

10,5 km - Nadrybie Dwór

Wracamy drogą nr 1716 do miejscowości Nadrybie Dwór. Jak sama nazwa wskazuje znajdował się tutaj niegdyś dwór, w którym zamieszkiwali właściciele tych ziem - Rodzina Bogdanowiczów. Dzisiaj, niestety, nie ma już tego budynku, ale pozostała wspa niała 2 aleja dojazdowa licząca ponad 40 potężnych lip drobnolistnych. Tuż obok znajduje się kościół parafialny pw.

POWIAT WŁODAWSKI

Matki Bożej Królowej Świata, który zastąpił niewielką, wzniesioną w latach dwudziestych ubiegłego wieku, kaplicę ewangelicką.

Legenda o bohaterskiej śmierci Bogdanowicza

*Bogdanowicz się nazywał,
licząc lat dwadzieścia parę
W młodym wieku okazywał,
jak ma czcić ojczyznę, wiarę.*

*W lubelskim on przebywał
na wielkim rycerzy czele
Moskali on tam zdobywał,
bijąc się dzielnie i śmieie*

*Zaraz okuty w kajdany i przedstawion
do Chruszczowa
Chruszc zow mu wyrok przeczytał:*

*Patrzaj, widzisz, jesteś młody
Wiesz jaka cię czeka kara
Żałuj szczęścia i swobody
Czy zdasz się na łaskę cara?*

*Jak wy mnie pytać możecie,
Polak kiedy łaski żąda?
Na odpowiedź, jeśli chcecie,
niechaj car trupa ogląda*

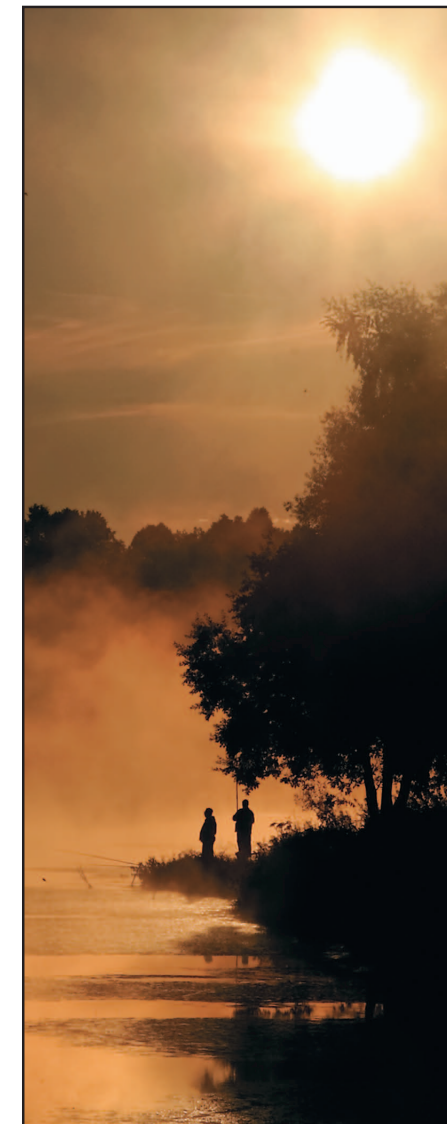
*Ognia dano, padły strzały,
zwiśla mu z ramienia głowa
Usta tylko jęk wydały, żegnaj Polsko,
bywaj zdrowa.*

Z Nadrybia kierujemy się ścieżką rowerową, przebiegającą wzdłuż drogi nr 1625, przez Kaniwole, miejscowość znaną z bitwy powstańców polskich z wojskami carskimi w 1863 r. (14 km) i Rozplucie Pierwsze (17 km) nad Jezioro Piaseczno (20 km)

20 km - Piaseczno

Jezioro Piaseczno może oczarować każdego turystę widokiem lazuruwej, przezroczystej wody, nieprzebraną głębią, złocistymi plażami. Sąsiedztwo sosnowo - brzozonego lasu od zachodu i zalesionych pagórków od północnego - wschodu zwiększa jego atrakcyjność. Na wschodnim brzegu jest Ośrodek Sportowo - Wypoczynkowy Akademii Rolniczej w Lublinie specjalizujący się w usługach żeglarskich. Zachodni brzeg osłonięty sosnowo - brzozym

lasem ma dużą plażę z odgradzonym, strzeżonym kąpieliskiem. W jego pobliżu znajduje się nowoczesny ośrodek wypoczynkowy oferujący turystom hotel, restaurację, spa, kemping, domki letniskowe, pole namiotowe i wypożyczalnię sprzętu wodnego. Z zachodniego brzegu możemy dojechać ścieżką przyrodniczą o długości ok. 0,7 km do rezerwatu „Jezioro Brzeżiczno” (pow. 98,7 ha). Otoczone torfowiskami

Jezioro Piaseczno
(blisko 85 ha, 38,8 m głębokości) jest zaliczane do jednych z najpiękniejszych i najgłębszych akwenów Pojezierza.

i lasem bagiennym jeziorko ma tylko 7,5 ha powierzchni i jako dystroficzne znajduje się w końcowym stadium zarastania i zaniku. Rezerwat jest ostoją chronionych lub bardzo rzadkich gatunków flory reliktywnej, głównie północnej.

Jezioro Piaseczno stało się inspiracją dla pisarzy. Antoni Wieniarski (1823-69), w opowiadaniu „Obrazek świętej Cecylii” z tomu „Obrazki Lubelskie” opisuje jezioro jako „nieprześcigniona okiem przestrzeń ani jednego źdźbła oczertu, ani jednej trzcinki, wszędzie woda spokojna, gładka, przejrzysta, a wokoło tej majestatycznej wanny ruszałek poważne, wyniosłe sosny jak strażnice rozciągają konary”. Bohaterka opowiadania, Cecylia, uciekając do swojej ciotki przed zalotnym baronem Brummerem z folwarku Podzamcze w Łęcznej, dotarła do Piaseczna, wsiadła w znajdującą się przy brzegu łódkę i wypłynęła na środek jeziora. Niestety, bohaterka nie dotarła na drugi brzeg, gdyż pochłonęła ją tuń jeziora.

fot. Stanisław Turski
Jezioro Brzeziczno

Trasa 6

POWIAT ŚWIDNICKI

- » Milejów
- » Klarów
- » Jaszczów
- » Łysolaje
- » Wólka Bielecka
- » Kolonia Ostrówek
- » Ciecchanki
- » Łeczna

Trasa wiedzie przez teren gminy Milejów, który zaliczany jest do jednych z najładniejszych obszarów na Wyżynie Lubelskiej. Atrakcyjności dodają mu malownicze krajobrazy, duże kompleksy leśne i przepiękna dolina Wieprza.

0 km - Milejów

Pierwsze wzmianki o Milejowie pochodzą z XV w. Znajdujemy je m.in. u Jana Długosza, który w swoich kronikach pisał o przynależności wsi do dóbr łańcuchowskich Jana Kuropatwy. Natomiast pierwsze informacje o dworze w Milejowie pochodzą z XVII w. Podróżujący po Lubelszczyźnie cudzoziemiec - Ulryk von Werdum - napisał w swoim pamiętniku, że jest w Milejowie „piękny szlachecki dwór z wielkim ogrodem, przy którym płynie rzeka Wieprz, opatrzona pięknym mostem”. Prawdopodobnie był to dwór Węglińskich. W początkowym okresie swojego rozwoju Milejów był zróżnicowany pod względem etnicznym i wyznaniowym. Liczną grupę wyznaniową stanowili mieszkańcy pochodzenia ruskiego, dla których w 1471 r. powołano parafię prawosławną i wybudowano cerkiew. W XVII w. parafia została przekształcona w grekokatolicką. Z biegiem lat liczba wiernych systematycznie malała. W 1820 r. wizytator odwiedzający Milejów stwierdził, że wyznawców prawosławia nie ma w ogóle. Parafię zlikwidowano a cerkiew rozebrano. Do połowy XIX w. wierni wyznania katolickiego należeli do parafii łańcuchowskiej.

Od XVIII w. istniała w Milejowie drewniana kaplica p.w. św. Barbary, w której proboszcz odprawiał msze raz w tygodniu. Ze względu na rosnącą liczbę wiernych, czyniono starania o utworzenie odrębnej parafii. Trwały one 30 lat i dopiero w 1858 r. założono w Milejowie parafię rzymskokatolicką.

2 km - Klarów

Dwa kilometry na południowy wschód od Milejowa leży mała wieś – Klarów. Prawdopodobnie na obszarze dzisiejszej wsi zamieszkiwanej przez ludność kultur zbieracko-łowickich z mezolitu, a wraz z nastaniem gospodarki rolnej zasiedlili ten teren przedstawiciele ludności wywodzącej się z kultury lubelsko-wotyńskiej. Między IX a XI w. powstało tutaj średniowieczne grodzisko. Fakt ten potwierdzają najnowsze badania wykopaliskowe prowadzone na tym terenie. W XIX w. wieś wchodziła w skład dóbr milejowskich. Podczas walki Powstania Styczniowego miała tu miejsce potyczka z wojskami rosyjskimi.

fort. Stanisław Turcki
Kościół pw. Wniebowstąpienia Najświętszej Marii Panny

WARTO ZWIEDZIĆ:

- 1 Kościół pw. Wniebowstąpienia Najświętszej Marii Panny w Milejowie**
W 1859 r. oddano do użytku murowany kościół parafialny. Świątynię, zaprojektowaną w stylu eklektycznym, wykonał Konstanty Hendiger. Fundatorami byli Helena z Suffczyńskich Chrapowiecka, Stanisław i Antonii Rostworowski. Przy kościele do dnia dzisiejszego znajduje się dzwonnica z trzema dzwonami. Całość okala stary mur z żelazną bramą. Kościół w latach 1990-1996 został rozbudowany. Do świątyni dobudowano większą nawę. Wydobywano tutaj również kamień wapienny i torf. Dalszy rozwój gospodarczy miejscowości przyspieszyła budowa cukrowni.
- 2 Cukrownia w Milejowie**
Budynek powstał w 1907 r. Cukrownia była własnością spółki akcyjnej. W skład zarządu spółki wchodził okoliczni ziemianin m.in. Antoni Rostworowski, właściciel jednego z największych majątków w Milejowie. Na terenie zakładu znajdowała się dobrze rozwinięta infrastruktura kolejki wąskotorowej. Wraz z cukrownią zostały wybudowane dwa domy pracownicze, tzw. „ósmak” i „szesnastak” (zachowały się do dziś). Wyżej wymieniony właściciel próbował wykorzystać produkcyjno-gospodarcze atuty Milejowa i przekształcić osadę w miasto. Niestety, wielki kryzys z 1935 r., którego skutkiem był m.in. upadek „Cukrowni Milejów”, uniemożliwił realizację tego przedsięwzięcia. W czasie II wojny światowej Niemcy uruchomili w budynkach po cukrowni produkcję produktów spożywczych dostarczanych na front. Po II wojnie światowej dwór Rostworowskiego (znajduje się za Gminnym Ośrodkiem Kultury) i pobliską gorzelnię przejęła Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”. W opuszczonych przez Niemców zakładach utworzono państwowy Zakład Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego. Rozwój zakładu pociągnął za sobą rozwój całej osady. Wybudowano wówczas: Dom Kultury, stadion sportowy, Ośrodek Zdrowia, bloki mieszkalne i Liceum Ogólnokształcące. W 1968 r. powstała Milejowska Spółdzielnia Lokatorsko-Własnościowa, która wybudowała 6 bloków mieszkalnych. W 1970 r. oddano do użytku nowy, duży budynek liceum a rok później nadano szkole imię Simona Boliwara. W okresie III Rzeczypospolitej nastąpiła prywatyzacja zakładów. Obecnie budynki po dawnej cukrowni i zakładach przetwórstwa owocowo-warzywnego są wykorzystywane przez prywatne firmy.

fot. Stanisław Turski
Kaplicza w Jaszczowie

W czasie II wojny światowej, w leśniczówce gajowego Edwarda Brodnickiego – ps. „Edzio”, zorganizowano pluton AK. W pobliżu wsi możemy zobaczyć także fragment bardzo rzadkiej w Polsce świetlistej dąbrowy, którą porasta tzw. turówka wonna.

fot. Stanisław Turski
Budynek dawnego szpitala

Każdy miłośnik mocniejszych trunków wie, że turówka potocznie znana jest zubrówka.

Na skraju wsi, przy wjeździe do lasu, znajduje się kopiec powstańczy. Kopiec kryje mogiłę uczestników walk niepodległościowych z okresu Powstania Styczniowego.

Z Klarowa wracamy do Milejowa. W Milejowie kierujemy się na południe do Jaszczowa.

6 km - Jaszczów

Jak wynika z badań archeologicznych przeprowadzonych na tym terenie, przez cały okres prehistoryczny mieszkali tutaj osadnicy. Ślady osadnictwa z wczesnego średniowiecza wskazują na istnienie grodziska.

Pierwsza pisemna informacja o Jaszczowie pochodzi z 1437 r. W XVI w. właścicielami wsi byli Jaszczowscy. W XVII w. dobra Jaszczowskich przechodzą w ręce Spinków i Suchodolskich. W tym czasie Jaszczów stał się ośrodkiem ruchu ariańskiego. Ruch ten skupiał wyznawców doktryny Jana Kalwina, głównego przedstawiciela kalwinizmu.

WARTO ZWIEDZIĆ:

3 Zbór ariański

Suchodolscy w XVII w. wzniesli tutaj okazały zbór ariański, który dziś możemy oglądać w formie rysunków. Zachowała się natomiast tzw. Góra Arianka, która według tradycji jest grobem arian. Informację tę potwierdzają wykopaliska, w trakcie których znaleziono szczątki trumny i kości ludzkich. Po gospodarujących w Jaszczowie Kickich pozostał drewniany dwór.

4 Dwór w Jaszczowie

Drewniany, parterowy budynek na planie prostokąta, od frontu z gankiem i dwoma kolumnami został zbudowany przez Ludwika Kickiego, syna hrabiego Onufrego. Dwór jest usytuowany w parku, w którym rosną m.in. dwie pomnikowe lipy i modrzew. Obecnie budynek wymaga kapitalnego remontu. Po śmierci pierwszych właścicieli dwór trafił w ręce rodziny Poniatowskich. Po nich majątkiem zarządzali Pisarkowie, z których Walery Pisarek jest obecnie profesorem na Uniwersytecie Jagiellońskim i znanym językoznawcą. Ludwik Kicki zginął w bitwie pod Ostrołęką w 1831 r. w czasie Powstania Listopadowego. Po jego śmierci majątkiem jaszczowskim zarządzała żona, Natalia z Bispinów Kicka. W czasie Powstania Styczniowego zagrożona aresztowaniem, opuściła dwór i wyjechała do Drezna, skąd powróciła po dwóch latach. Żona generała opiekowała się dworem i całym majątkiem do końca XIX w. Pod koniec XIX w. w Jaszczowie została wybudowana stacja kolejowa. Budowa stacji przysłużyła się do rozwoju całej gminy. W czasie II wojny światowej, we wrześniu 1943 r., oddziały Batalionów Chłopskich przeprowadziły tu śmiałą akcję zbrojną, rozbijając niemiecki inspektorat budowy kolei wschodniej i rozbijając obóz junaków zmuszonych do pracy na kolei. Po zakończeniu wojny nowe władze przeprowadziły radykalną reformę rolną, w wyniku której dobra jaszczowskie zostały podzielone pomiędzy okolicznych rolników.

9 km - Łysołaje

Jadąc w stronę wsi Łysołaje, przy głównej drodze, stoi szpital rejonowy. Budynek został wybudowany na początku XX w. W pierwszych latach swojej świetności pełnił rolę dworu, później został przekształcony na karczmę, a od okresu międzywojennego do niedawna funkcjonował jako szpital. Za szpitalem, przy drodze, stoi barokowa kapliczka, wzniesiona w XVIII w. Na profilowanym cokole, zakończonym wydatnym gzymsem znajduje się ośmioboczny skośny postument z rzeźbą przedstawiającą Świętego Jana. W Łysołajach znajduje się także 5 murowany dwór w stylu eklektycznym, wybudowany około 1904 r. Budynek został wzniesiony przez Tomasa Augusta Popławskiego, działacza społecznego i politycznego. Dwór otacza przepiękny, naturalistyczny park. Projekt parku, w przeciwieństwie do typowych parków romantycznych, oparty jest na połączeniu roślinności z istniejącymi zbiornikami wodnymi. Po wojnie dwór przejęło państwo. Początkowo mieściła się w nim zawodowa szkoła handlowa, a później utworzono tutaj, istniejący do dzisiaj, Zakład Opiekuńczo-Lecznicy. W zespole dworskim na uwagę zasługują jeszcze kaplica murowana z 1934 r. oraz kordegarda z początku XX w., przylegająca do murowanego ogrodzenia z bramą. W Łysołajach znajduje się także zespół folwarczny, wybudowa-

ny na początku XX w. W wyniku reformy rolnej z 1944 r. znalazł się w obrębie Państwowego Gospodarstwa Ogrodniczego. Wśród budynków możemy rozpoznać jeszcze dawną rządówkę, stajnię, wozownię, chlewnię i gorzelnię. Przydrożna, barokowa kapliczka z I połowy XVIII w. zwieńczona żelaznym krzyżem, symbolizuje czasy, w których we wsi panowała epidemia. Na skraju lasu znajduje się cmentarz wojenny. Leżą tutaj żołnierze niemieccy, austriaccy i rosyjscy, polegali w czasie I wojny światowej.

fot. Stanisław Turski
Kaplica dworska w Łysołajach

fol. Stanisław Turcki Pałac w Łysołajach

fol. Łukasz Pawlak
Gród Słowiański

fol. Tomasz Siczek
Pokazy historyczne Grodu Słowiańskiego

21 km - Wólka Bielecka

W Łysołajach zawracamy i kierujemy się na północny wschód. Przejeżdżając przez Białkę, dojeżdżamy do Wólki Bieleckiej. Zbaczając z głównej drogi, możemy natknąć się na położony wśród malowniczych pól i łąk wczesnośredniowieczny Gród Słowiański. Odwiedzając to miejsce możemy uczestniczyć w imprezach organizowanych przez gospodarzy oraz możemy dowiedzieć się wielu informacji o życiu codziennym Słowian, o ich obrzędach, walkach i uzbrojeniu. Po odbyciu pasjonującej lekcji historii udajemy się przez Zawadów (24,2 km), Szpicę (28 km) do Kolonii Ostrówek (29,5 km).

Gród Słowiański to m.in. muzeum i ośrodek „Spotkań z żywą historią”. Gród powstał z inicjatywy Jarosława Wolińskiego. Nazwa grodu to połączenie potoczno określania

miejsca przez miejscową ludność - „choina” oraz „Horodyszcze”, co w języku staroruskim oznacza gród. Więcej informacji na temat działalności grodu możemy znaleźć na stronie: www.horodyszcze.lbn.pl. Gród stanowi jeden z przystanków szlaku „Między Wieprzem a Bugiem”.

29,5 km - Kolonia Ostrówek

Miejscem, na które warto zwrócić uwagę, jest 6 pomnik, odsłonięty w 1986 r., upamiętniający 24 mieszkańców zamordowanych przez Niemców 9 kwietnia 1944 r. Wieś wówczas została spacyfikowana przez okupanta za pomoc partyzantom. We wsi 24 maja 1945 r. miała miejsce bitwa partyzantów z oddziału „Zawiei” (Józef Wojtun) z UB i NKWD. Par-

tyzanci otoczeni i zaskoczeni atakiem ponieśli klęskę. Aby uczcić pamięć poległych żołnierzy z inicjatywy Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej w latach 90. powstał pomnik przypominający o bohaterских walkach.

32 km - Ciechanki

Z Kolonii Ostrówek udajemy się drogą wiodącą przez las do Ciechanek (32 km). Przy skrzyżowaniu na początku wsi znajduje się kopiec upamiętniający wydarzenia z 14-15 sierpnia 1920 r. Kopiec przypomina o manewrach Grupy Stanisława Bułaka-Bałachowicza, która uskrzydłając Puchaczów wyzwalała go spod Bolszewików. W pobliżu wsi znajduje się wzniesienie „Murowany Słup”. To lessowe zbocze pradoliny Wieprza wygięte w podkową możemy zobaczyć po zjechaniu z głównej drogi w drogę prowadzącą przez wąwóz. Nachylenie wzniesienia

dochodzi miejscami do 45 stopni, co sprzyja dobremu nasłonecznieniu i wstępowaniu tutaj rzadkiej w skali kraju roślinności stepowej.

Roślinność stepowa, porastająca wzniesienie „Murowany Słup” - oprócz tego, że jest prawdziwym ewenementem w skali kraju - zaliczana jest przez Polską Czerwoną Księgę do roślin ginących.

W pobliżu „Murowanego Słupa” rozpościera się widok na jeden z najpiękniejszych zakątków Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego. Będąc w Ciechankach możemy odpocząć nad jedną z sadzawek: Bezdenną lub Leśną. Po odpoczynku wjeżdżamy do Łęcznej (37 km) i tam możemy zakończyć naszą wycieczkę w jednej z wielu restauracji.

fol. Łukasz Pawlak
Krajobraz w Ciechankach

Informacje praktyczne

Punkt Informacji
Turystycznej w Łęcznej
Al. Jana Pawła II 95 A,
21 - 010 Łęczna
tel. (81) 752 64 21

Więcej informacji
o regionie:
www.powiatleczynski.pl
www.turystyka-pojezierze.pl

Dojazd

Centrum regionu - Łęczna położona jest w centrum województwa lubelskiego, 25 km na wschód od Lublina, przy drodze krajowej Lublin - Włodawa. Krzyżują się tu również drogi o lokalne: Biskupice - Lubartów i Łęczna Sosnowica. Najłatwiej będzie tu dotrzeć własnym samochodem lub autobusem (wyszukiwarke połączeń i rozkład jazdy znajdziemy na stronie www.turystyka-pojezierze.pl). Łęczna jest centrum komunikacyjnym regionu. Drogą nr 820, biegnącą na północ, dojedziemy m.in. nad Jez. Piaseczno i Jez. Rogóźno. Drogą krajową nr 829 (kierując się na północny zachód) dotrzemy do Zawieprzyc. Przez obie wymienione drogi prowadzą szlaki rowerowe opisane w tym przewodniku.

BAZA NOCLEGOWA

Łęczna

Hotel Secession
ul. Stefanii Pawlak 36, 21-010 Łęczna
tel. (81) 752 02 60
www.secessionhotel.pl

Gmina Ludwin

Gospodarstwo agroturystyczne „Przy gościńcu”
Anna Czarnecka
Grądy, 21-075 Ludwin
tel. (81) 757 01 92, 697 944 980
e-mail: anna.czarnecka1@wp.pl

Gospodarstwo agroturystyczne Wiesława Kiejnich
Kobyłki, 21-075 Ludwin
tel. (81) 757 05 56

Gospodarstwo agroturystyczne Maria Bochniarz
Ludwin 88, 21-075 Ludwin
tel. (81) 757 02 50, 607 659 200
e-mail: mm-bochniarz@wp.pl

Gospodarstwo agroturystyczne „U Marcina”
Ludwin 94 D, 21-075 Ludwin
tel. 691 053 390

Gospodarstwo agroturystyczne Ewelina Głowacz
Dratów 1 A, 21-075 Ludwin
tel. 602 228 774

Gospodarstwo agroturystyczne Piotr Waszkiewicz
Dratów 49, 21-075 Ludwin
tel. 602 228 774

Gospodarstwo agroturystyczne Elwira Krępacka
Kaniwola 33, 21-075 Ludwin
tel. (81) 757 90 39, 696 913 684

Gospodarstwo agroturystyczne Elżbieta Jung
Rogóźno 28, 21-075 Ludwin
tel. (81) 75 70 648, 605 135 007

Gospodarstwo agroturystyczne Barbara Gutek
Kaniwola 84 A, 21-075 Ludwin
tel. 500 154 764

Ośrodek Sportów Wędkarskich jez. Rogóźno
Rogóźno 21-075 Ludwin
tel. (81) 757 04 48, 602 576 402
www.pzw.org/j.rogozno

Resort Piaseczno/jez. Piaseczno
Rozpłucie Pierwsze 1D, 21-075 Ludwin
tel. (81) 476 16 70, 503 015 091
www.resortpiaseczno.pl

Ośrodek Wypoczynkowy „RACZEK” jez. Łukcze
Rogóźno, 21-114 Ludwin
tel. (81) 757 00 35, 500 113 657
www.rubikon.lublin.pl

Ośrodek Wypoczynkowy/jez. Zagłębcze
21-075 Ludwin
tel. (81)723 75 99, (81) 744 15 05
www.zaglebcze.pl

Ośrodek Wypoczynkowy Zakład Usług Pomocniczych LUBZEL S.A/ jez. Łukcze
Rogóźno, 21-075 Ludwin
tel. (81) 757 03 17, 603 394 505

Gmina Cyców

Gospodarstwo agroturystyczne „Marynka” Anna i Krzysztof Rutkowsky
Wólka Cycowska 71, 21-070 Cyców
tel. (82) 560 74 48, 509 348 295
www.marynka.pl

Gospodarstwo agroturystyczne „Cyganówka”
Wólka Cycowska 9, 21-070 Cyców
tel. (82) 560 74 48, 509 348 295
e-mail: joannacygan@vp.pl

Gospodarstwo agroturystyczne „Noclegi Józefka”
Zaróbka 19, 21-070 Cyców
tel. 602 372 642

BAZA GASTRONOMICZNA

Gmina Puchaczów

„Agroturystyka pod Świerkami”
Anna i Tomasz Radko
Nadrybie Wieś 61, 21-013 Puchaczów
tel. (81) 757 59 53
www.agroturystykanadrybie.republika.pl

Gospodarstwo Aero-turystyczne
Anna Schellenberg
Nadrybie Ukazowe 54, 21-013 Puchaczów
tel. (81) 757 91 41, 511 300 170
www.airfieldnadrybie.com

Gospodarstwo agroturystyczne
„Lipowe Zacisze”
Anna Iwanicka
Nadrybie Dwór 57, 21-013 Puchaczów
tel. (81) 757 50 21, 785 572 170
e-mail: anna.bravo@onet.pl

Gospodarstwo agroturystyczne
„Pod Jabłonką”
Antoni Bojakowski
Nadrybie Dwór 49, 21-013 Puchaczów,
tel. (81) 75 75 104, (81) 757 51 90

Gospodarstwo agroturystyczne
„U Anusi” Anna Mazurkiewicz
Stara Wieś 17, 21-013 Puchaczów
e-mail: tomek.mazurkiewicz@gmail.com

Gospodarstwo agroturystyczne
„Majątek Rutka”
Zbigniew Kołodziej
ul. Wesoła 4, 21-013 Puchaczów
tel. (81) 757 57 75, 602 555 316

Gmina Milejów

Gospodarstwo agroturystyczne
„U Niewiadomskich”
Beata i Krzysztof Niewiadomscy
Jaszczów 295, 21-010 Milejów
tel. (81) 757 27 77, 604 590 264

Gospodarstwo agroturystyczne
Ewa Guz
Łańcuchów 19A, 21-020 Milejów
tel. (81) 723 31 30, 600 763 594

Gmina Spiczyn

Schronisko Młodzieżowe w Zawieprzycach
Zawieprzyce 121, 21-077 Spiczyn
tel. (81) 757 70 12

Łęczna

Restauracja - Hotel Secession
ul. Stefanii Pawlak 36, 21-010 Łęczna
tel. (81) 752 02 60
www.secessionhotel.pl

Restauracja „Orkus”
ul. Jana Pawła II 99, 21-010 Łęczna
tel. (81) 462 31 25

Restauracja Emocja
ul. Akacyjowa 3, 21-010 Łęczna
tel. 694 790 723

Pub 30-tka
ul. Jana Pawła II 112 (deptak)
21-010 Łęczna
tel. 696 450 569, 501 771 148

Pub Retro Rocket
ul. Stefanii Pawlak 6, 21-010 Łęczna
tel. 693 374 467

Bistro „VEGAS”
al. Jana Pawła II 102, 21-010 Łęczna
tel. 519 421 610

Halo Pizza
ul. Stefanii Pawlak 28 (deptak)
21-010 Łęczna
tel. (81) 752 12 00

Speed Bar
al. Jana Pawła II 90
21-010 Łęczna

Pizzeria A. Kędziński
ul. Wojska Polskiego 58, 21-010 Łęczna
tel. (81) 752 35 18

Kawiarnia „Oleńka”
ul. Lubelska 1
21-010 Łęczna
tel. (81) 752 01 69

Młyn „Jagielka”
ul. Jagielka 2
21-010 Łęczna

Piwiarnia „Warecka”
ul. Stefanii Pawlak 6, 21-010 Łęczna
tel. (81) 752 15 35

Pulp Fiction
ul. Obrońców Pokoju 1
21-010 Łęczna
tel. (81) 444 88 58

Restauracja „Country”
Kolonja Łuszczów 79, 21-010 Łęczna
tel. (81) 752 21 31
www.country-restauracja.pl

Gmina Ludwin

Restauracja „Applause”
Dratów 8 c, 21-075 Ludwin
tel. 513 804 144

Pizzeria „Rondo”
Ludwin 50, 21-075 Ludwin
tel. (81) 757 00 13

Restauracja „Eskapada”
Rogóźno, 21-075 Ludwin
tel. 693 223 937

Gmina Milejów

Pizzeria Vicenza
Jaszczów 207, 21-020 Milejów
tel. 757 40 10

Gmina Puchaczów

NATO
Stara Wieś 17, 21-013 Puchaczów
tel. 757 50 66

REKREACJA I ROZRYWKA

Szlaki turystyczne

Szlak turystyczny MAGIA MIEJSC (długość ok. 94 km) prowadzi przez Zawieprzyce - Kijany - Łęczną - Ludwin - Dratów - Piaseczno - Cyców - Wólkę Bielecką, ukazuje bezcenne skarby minionych wieków: prawosławne, katolickie i żydowskie miejsca kultu religijnego, drzemiące w cieniu parkowego starodrzewia dwory i pałace oraz skłaniające do refleksji i zadumy miejsca pamięci narodowej, którym towarzyszy naturalne piękno poleskich krajozbiorów.

Więcej informacji na:
www.turystyka-pojezierze.pl

MIĘDZY WIEPRZEM A BUGIEM prowadzi przez Słowiański Gród w Wólce Bieleckiej, Gospodarstwo Agroturystyczne "Cyganówka" ze stacją Lasada, Gospodarstwo ekologiczne w Zabrodziu, Zagrodę i Karczmę Poleską w Kołaczach, Konie Huculskie - Ośrodek Jeździecko - Hodowlany "Żurawiejka". Właściciele obiektów proszą o wcześniejszy kontakt.

Więcej informacji na:
www.turystyka-pojezierze.pl

ŚCIEŻKI POLESKIEGO PARKU NARODOWEGO. Poleski Park Narodowy udostępnia 6 ścieżek przyrodniczych, dobrze wyposażonych w infrastrukturę turystyczną (zadaszenia, parkingi, miejsca na ognisko) i edukacyjną (tablice informacyjne). Poprowadzone są one po najbardziej charakterystycznych i jednocześnie najciekawszych ekosystemach Parku. Przez tereny bagienne ścieżki wiodą po drewnianych kładkach, umożliwiając wygodne i bezpieczne poznanie najcenniejszych fragmentów Polesia. Ścieżka: „Dąb Dominik” – dł. 2,5 km, „Perehod”- dł. ok. 5 km, „Spławy”- dł. ok. 3,5 km, „Obóz powstańczy”- dł. 4 km, „Żółwik” – dł. ok. 0,5 km, Wstęp na ścieżki przyrodnicze podlega opłatom (bilety do nabycia w ośrodkach Poleskiego Parku Narodowego).

Szlaki piesze

Partyzancki. Urszulin PKS - Wytyczno - Lipniak - Jamniki - Łomnica - Grabniak - jez. Uściwierz - jez. Rogóźno - jez. Krasne - Rudka - jez. Czarne - Makoszka - Laski - Parczew PKP (czerwony, 116 km). Celem stworzenia szlaku było poznanie walorów przyrodniczych oraz miejsc związanych z walkami partyzanckimi prowadzonymi w czasie II wojny światowej.

Więcej szlaków pieszych znajduje się na stronie: www.turystyka-pojezierze.pl

Szlaki wodne

Szlak wodny prowadzi rzeką Wieprz. Można skorzystać z kilku opracowanych odcinków: **a.** Jaszczów - Milejów - Łańcuchów - Łęczna: 26 km; **b.** Łęczna Nowogród - Kijany - Zawieprzyce: 19 km; **c.** Trawniki - Milejów - Łęczna: 44 km; **d.** dwudniowy spływ na trasie Jaszczów - Zawieprzyce: 44 km; **e.** wielodniowy spływ na odcinku Krasnystaw - Dęblin.

Wypożyczalnia kajaków

Centrum Rekreacji Aktywnej
Spiczyn 86, 21-077 Spiczyn
tel. 513 255 868

STERNIK – SPŁYWY KAJAKOWE

Bystrzejowice Pierwsze 7
21-050 Piaski, tel. 512 085 136

Zespół Szkół Rolniczych w Kijanach

Kijany 19, 21-077 Spiczyn
tel. (81) 757 70 64

Kąpieliska

Jezioro Piaseczno, Gmina Ludwin
Jezioro Rogóżno, Gmina Ludwin
Jezioro Łukcze, Gmina Ludwin
Jezioro Zagłębcze, Gmina Ludwin

KULTURA

Muzea, Ośrodki Kultury

Muzeum Regionalne w Łęcznej
ul. Bożnica 19, 21-010 Łęczna
tel. (81) 752 08 69

Poleski Park Narodowy

- Ośrodek Dydaktyczno-Administracyjny
ul. Chełmska 7, 22-234 Urszulin
tel. (82) 571 30 71
www.ppn.pl

Poleski Park Narodowy

- Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny
Załucze Stare, 22-234 Urszulin

Izba Tradycji

-Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi
im. 7 Pułku Ułanów Lubelskich
w Cycowie
ul. Chełmska 44, 21-070 Cyców
Tel. (82) 567 70 09
www.zs-cycow.republika.pl

Gród Słowiański

Wólka Bielecka 7, 21-020 Milejów
Tel. (81) 757 12 61, 608 131 644
www.horodyszczelbn.pl

Izba Regionalna w Zawieprzycach

Lamus w zespole parkowo-pałacowym
w Zawieprzycach
tel. 606 339 307

AKTYWNY WYPOCZYNEK

Sporty wodne

Baza Dydaktyczna i Żeglarska ANTARES
jez. Piaseczno
tel. (81) 445 68 55, 445 62 09

OCTOPUS – Klub Nurkowy

Stowarzyszenia Rafowego/ jez. Piaseczno
(81) 526 45 20
www.octopus.vip-net.pl
BAZA NURKOWA DIVE SERVICE
jez. Piaseczno
tel. 665 717 048, 506 040 999
www.diveservice.pl

Centrum Nurkowe MOANA

jez. Piaseczno
tel. (81) 524 12 01, 504 148 789
www.moana.lublin.pl

Sporty powietrzne

Gospodarstwo Aero-Turystyczne
Lądowisko Nadrybie
Nadrybie Ukazowe 54, 21-013 Puchaczów
tel. (81) 757 91 41, 511 300 170
www.airfieldnadrybie.com

Wędkarstwo

Ośrodek Sportów Wędkarskich
w Rogóżnie
Rogóżno, 21-075 Ludwin
tel. (81) 757 04 48
www.pzw.org.pl/j.rogozno/index2.php

Jazda konna

Leśniczówka nad j. Piaseczno
tel. (81) 757 51 05

Gospodarstwo Agroturystyczne

„Cygankówka”
Wólka Cycowska 9, 21-070 Cyców
tel. (81) 757 70 64

Painball

TEAM PAINBALL
Piaseczno
tel. 504 036 066
www.team-painball.pl
NINJA PAINBALL
Piaseczno
tel. 501 695 789
www.painballninja.pl

Urzędy

Starostwo Powiatowe w Łęcznej
Al. Jana Pawła II 95 A, 21-010 Łęczna

Urząd Miejski w Łęcznej
Pl. Kościuszki 5, 21-010 Łęczna

Urząd Gminy Cyców
ul. Chełmska 42, 21-070 Cyców

Urząd Gminy Ludwin
21-075 Ludwin

Urząd Gminy Spiczyn
Spiczyn 10c, 21-077 Spiczyn

Urząd Gminy Milejów
ul. Partyzancka 13a, 21-020 Milejów

Urząd Gminy Puchaczów
ul. Lubelska 22, 21-013 Puchaczów

fot. Łukasz Pawlak Rowerzyści

Blisko
100 km tras
33,5 godz.
zwiedzania

Sięgnij po nawigator rowerowy - tu znajdziesz propozycje wycieczek po najbardziej interesujących i najciekawszych trasach. Opis zawiera wiele informacji krajoznawczych, praktycznych oraz ciekawostek. Każdą wycieczkę ilustruje schematyczna mapa, która ułatwi Ci ocenę długości i stopnia trudności trasy. Opis wycieczek uzupełniają: krótka charakterystyka tras, najbardziej malownicze panoramy, a także liczne fotografie.

Potrzebujesz szczegółowej mapy turystycznej?

Zajrzyj do środka naszego przewodnika. Mapa z bogatą i aktualną treścią ułatwi Ci poruszać się po każdym szlaku.

Chcesz opracować sobie trasę w domu?

Sięgnij po płytę z mapą i prezentacją multimedialną przewodnika.

Ruszaj w drogę!!!!

Twój pomysł, europejskie pieniądze

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
LUBELSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013